תנ״ך · ראשונים

שלום אסתר

רבי יצחק ב"ר מרדכי גרשון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלום אסתר

רבי יצחק ב"ר מרדכי גרשון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלום-אסתר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתיחה 5
פרק א 9
פסוק א 9
פסוק ג 9
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ו 10
פסוק ז 10
פסוק ח 10
פסוק ט 11
פסוק י 11
פסוק יא 11
פסוק יב 11
פסוק יג 12
פסוק יד 12
פסוק טו 12
פסוק טז 13
פסוק יז 13
פסוק יח 14
פסוק יט 14
פסוק כא 14
פסוק כב 16
פרק ב 17
פסוק א 17
פסוק ב 17
פסוק ג 17
פסוק ה 17
פסוק ו 18
פסוק ז 19
פסוק ח 19
פסוק ט 19
פסוק י 19
פסוק יא 19
פסוק יב 19
פסוק טו 20
פסוק יז 20
פסוק יח 20
פסוק יט 20
פסוק כ 21
פסוק כא 21
פרק ג 22
פסוק א 22
פסוק ב 22
פסוק ג 22
פסוק ד 22
פסוק ה 23
פסוק ו 23
פסוק ז 23
פסוק ח 23
פסוק ט 24
פרק ד 24
פסוק א 24
פסוק ב 26
פסוק ד 26
פסוק ז 26
פסוק ח 27
פסוק יא 28
פסוק יג 28
פסוק טו 28
פסוק טז 28
פסוק יז 29
פרק ה 29

פסוק ב 29
פסוק ג 30
פסוק ו 30
פסוק ז 30
פסוק ח 30
פסוק ט 30
פסוק יד 30
פרק ו 31
פסוק א 31
פסוק ו 31
פסוק ח 31
פסוק ט 31
פסוק י 32
פסוק יג 32
פסוק יד 32
פרק ז 33
פסוק א 33
פסוק ג 34
פסוק ד 35
פסוק ה 35
פסוק ו 36
פסוק ז 36
פסוק ח 36
פסוק ט 38
פסוק י 38
פרק ח 39
פסוק ב 39
פסוק ה 39
פסוק ו 39
פסוק ז 39
פסוק ח 42
פסוק טו 43
פסוק יז 43
פרק ט 43
פסוק ב 43
פסוק כה 44
פרק י 44
פסוק א 44
פסוק ג 44

פתיחה

שלום אסתר

והוא פירוש נחמד למראה וטוב להשכיל על מגלת אסתר מחדושי צרפת וקשתילייא אנשים חכמים רשומים וראשים כל קדושים. נמצא ביד החכם הנעלה לתהלה כה"ר **יצחק** נר"ו בן הנבון וחסיד כה"ר **מרדכי גרשון** זלה"ה. ולבקשת רבים ונכבדים מתופשי התורה צרור הכסף לקח בידו וצוה להדפיסו קל מהרה וגם הוא חכם ויבא טוב טעם ודעת ונמוקו עמו בשנו"תו את טעמו בקצת חדושים שחדש מדעתו יזיי"א

רבים שואלים מפני מה לא נכתב שם ההויה במגלה הזאת כמו שנכתב בשאר ספרי הקדש ויש מי שתירץ כי כבר נרמז בראשי תיבות. ועדין הקושיא במקומה עומדת למה לא נכתב בברור. לזה תרץ ר"א ן' עזר' לפי שהמגלה הזאת היתה עתידה ליכתב בדתי פרס ומדי ושמא במקום שמו יתי' ישימו שם ע"ז שלהם כמו שעשו הכותיים שכתבו אשימה. וקשה לפירושו דא"כ אפילו בדניאל ועזרא לא היה ראוי ליכתב כי גם עתיד ליכתב בדתי פרס ומדי ועכ"ז לא חששו לזה ונכתב. כן היה להם לעשות ולכתוב הנה. מטעם זה יש מי שאמר כי שם ההויה לא יזכר אלא בנסים שהיו הפך הטבע כמו שהיה בדניאל וחנניה. אכן פה אע"פ שסבב הב"ה סבות גדולות ונוראות שהם משתה היין והריגת ושתי וכו' הכל היה לפי הטבע לכן לא נכתב. וזה לא יתכן כי בנסים שנעשו לישראל במצרי' קצתם היו כפי הטבע ועכ"ז נזכר בהם שם ההויה. והרמב"ן אמר שזה הנס נעשה בחוץ לארץ ואין ראוי שיכתב שמו יתי'. וקשה לפירושו כי כל הנסים הכתובים בספר התורה נעשו בח"ל ועכ"ז נכתב.

וי"א שהיא דומה ברוב ענינה לס"ת ובזה יספיק. והיכן רמוז י"א בכתוב **ממקום אחר** ואין מקום אלא הקב"ה. ואחרים אמרו בר"ת **יבא** המלך והמן **ה**יום. וי"א ב' ופני' המן חפו'. ונכתב כן לפי שהרשעים מהפכים מדת הרחמים לדין כענין מז"ל בפסו' הנה יד ה' הויה ולכן נכתב ברמז כי אין הב"ה מיחס שמו על הרעה.

ואני הדל יצחק גרשון הכותב אומר טעם נכון אם יראה בעיני יודעי דעת כי הן אמת כי שמו יתי' לא ישתלם עד פרוץ הפרץ בעמלק כמ"ש מלחמה לה' בעמלק כלו' בשם ההויה ילחם עמו ומדת הרחמים יתהפך לאכזר לו עד שלא ישאירו עוללות ואז והיה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ולכן אף שנהרג המן הרשע עדין נשאר מאותו זרע רע בעולם ולכן לא נכתב שם ההויה בפירוש אלא ברמז. ואם תדקדק תמצא כי ביבא המלך כתוב שם יה וחצי השם אשר עתיד להמלא כתוב בשם הרשע המן לפי שעתיד

לינקם ממנו ומזרעו ולכן ו"ה כתו' בראש שמו והמן כלומר שם ההויה מיומן להנקם ממנו ולכן לא נכתב שם ההויה פה.

וא"ת הניחא לשם ההויה אמנם שם יה דכתיב כי יד על כס יה אמאי לא נכתב. אפשר שיתורץ בקושיא אחרת והוא אמאי לא נכתב שם אלדים. וי"ל כי ישראל באותו הדור לא היו ראוים שיעשה להם נס בדין אשר זה מורה שם אלדים כנודע וכן שם יה כמד"א שלהבת יה. וגם אתה ידעת שאלת תלמידי רשב"י לרבם ומה השיב להם ולכן כיון שאותו נס נעשה ברחמים כמו שמבואר מדברי משה לאליהו שא"ל כלום יש אדם כשר א"ל יש ושמו מרדכי א"ל לך אמור לו שיעמוד בתפלה ואני והוא נבקש רחמים על ישראל וכו'. ולכן כיון שלא נכתבו שלשה המה מטיבי צעד מטעם שאמרנו על כן לא נכת' שם אחר אפי' מהכנוים ע"כ.

והקשו עוד כי אם כונת המגלה הודעה הנה יספיק במה שיכתוב איך קרה שהמלך גדל את המן ומרדכי לא יכרע וכו' עד תשלום הנס על ידי אסתר המלכה אשר נאמנה עם מרדכי וגם אשר הגיד על בגתנא ותרש כי בעבור זאת עלה לגדולה. אכן שאר הדברים הנכתבים ללא תועלת כגון ענין קנין מלכותו וממשלתו והמשתה אשר עשה ורוב עשרו וסרכיות ושתי ומיתתה נראה הכל מיותר. כי מה לנו לדעת אם נשא אחשורוש את אסתר או אם היה לו אשה אחרת קודם או אם הרגה אם לאו.

לכן לע"ד יצחק אפשר לומר שהודיענו כי כאשר אין ישראל דבקים בה' וגבר יד עמלק והאומות ועבדיהם על ישראל כענין שאו' בפסוק עבדים משלו בנו וכו' כלומ' מי יתן והיה ימשלו עלינו עבדי המלך ומשרתיו אלא אותם העבדים הפחותים אשר הם בגדר השפלות אשר פורק אין מידם המשא אשר עליהם אותם משלו בנו. והמופת מאחשורוש שהיה עבד נבזה ורזה כמו שקראתו אשתו וכו' ועלה לגדולה בעון ישראל וישראל ירדו לארץ בעונם ובעון אבותם ואחרי כן עלו כמשז"ל כשישראל בירידה תחתונה מיד הם עולים שנא' ונלחם בנו ועלה מן הארץ. וזה כיון לדעתי דוד כאן דבקה לעפר נפשי וכו' כלומ' כיון שדבקה לעפר נפשנו כלנו כאחד חיינו והעלנו מטיט היון וקומה בעזרתנו כמו שכתבת בתורתך ועלה מן הארץ וז"ט חייני כדברך. ויען רצה לנגוע המן בישראל נבער מן העולם וטעמא מפני שהנוגע בישראל כנוגע בבבת עינו יתי כאז"ל בחולין בפסוק ונתתי נקמתי באדום ביד עמי ישראל דוקא. וזה דעתי במ"ש הוי אשור שבט אפי ר"ל אוי לאשור על אשר הם שבט אפי כי לא נתתי המטה בידם אלא להנקם מהם והיות המטה בידם זהו זעמי והטעם כי אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה וזה דרוש גדול אצלי כי מי ישית ידו במשיח ה' ונקה.

ולכן כיון שושתי הרשעה עשתה לבנות ישראל שיטוו ביום שבת ערומות לפניה כן מאת ה' בא עליה רעתה לבא לפני המלך ערומה כמז"ל בפסוק ביום השביעי וכו'. גם אינו מקפח שכר שום בריה כי להמן בעבור שדבר לנגדה אפילו שכונתו היה לטוב לו לתת בתו כמז"ל אפ"ה נתן אלדים שכרו והעלהו לגדולה מאז. ותחת אשר לא הבין אל פעולות ה' אשר עשה עמו וגבה לבו להרע לעמו ישראל כזקנו עמלק וראה ולא לקח מוסר לזה הודיע לנו כי בעון ישראל עלה אחשורוש לגדולה ונהרגה ושתי בדבר המן ונתגלגל הדבר לקחת את אסתר מזרע מרדכי אל בית המלך. לפי שאם יעלה מחשבת המן להרע לישראל לכן טרם מכה ציץ רפואה פרח לעמוד מרדכי בשער המלך לבטל עצתו הנבערה.

גם הודיענו כי כמו שעל ידי משתה היין בא הזוהמה והמות לעולם כאז"ל פרי שאכל אדם הראשון ענבים היו שסחטן ותתן גם לאשה ואל זה כיונו ר"זל באומ' גם ושתי הגיע מעת זמנה ליממה שנא' ותאכל ותתן גם לאישה כן על יד יין נהרג זרע צפעוני ושתי והמן. וכאז"ל המן העץ אל תקרי המן אלא המן העץ הרי שמאז נרמז מפלתם לכן באה אסתר ותקנה על ידי המשתה קצת הזוהמה כנודע.

גם הודיענו כי כאשר צדק בארץ אע"פ שהזהב והכסף מחלקו של עשו כמז"ל בפסו' והארץ נתן לבני אדם עכ"ז יש לאל ידו להסירו מהם ולתתו ביד ישראל כמז"ל בהמן. כי כל העושר אשר הציל והסיר ה' מיד המן נתן שליש למרדכי שליש לחכמים שליש לבית המקדש.

גם למדנו כי אף שאסור לבת ישראל שתבעל לערל שנא' לא תתחתן בם אפ"ה מאת ה' היתה זאת להיות אסתר נשואה לערל לתקן את אשר עוה שאול אביה שהציל את אגג כאי"זל ע"כ.

אבל מבארי המגלה כתבו אופן אחר וז"ל הציע כל אלה ההצעות לבאר כי כאשר תקרנה לעם היהודים היושבים לעבדים תחת ממשלת המלכות הזה כמונו היום ויגזור המלך ההוא להכרית שונאינו מן הארץ אפשר שלא תקום עצתו לסבות רבות. א' כי אולי היה המלך מקטני הארץ וירא לנפשו פן יקומו עליו מלכי הסביבות למלחמה עליו להצילם מידו בשומעם הרע והאכזריות הגדול הזה. ב' שיתחננו לו לאמר הושיענו ובטל הגזרה אשר גזרת אז אף שיהיה המלך גדול ימנע מעשות זאת כי יקומו עליו אנשי מלכותו לאמר מחר יעשה לנו כדבר הזה. ג' אולי ימנע מפני ששרי המלכות יגינו עליהם כענין בכל המלכיות היום הזה המלך גוזר גזרות ושריו לא יקיימו את דבריו בארץ ממשלתם וזה ימשך מפני כי אין השרים עם המלך לעשות כרצונו אמנם אם אוהבים אותו אפילו

יבא להם נזק מזה לא יעברו על מצותו. ד' אולי ינצלו כי יתנו שחד כאשר יקרה בכל המלכיות אשר גברה ידם על ישראל כמו שמצינו במלכי יהודה אשר היו שולחים להם כסף וזהב ובזה היו נמלטים. ה' שאולי יחשוב לאבדם על חרון אפו שעלה באפו וכאשר תשקוט חמתו יאמר להשיב אפו וחמתו. ו' כי אולי יחשוב המלך על הדבר אשר הוא עושה כי כן לא יעשה וישוב אחור ימינו מעשות כן וכאשר לא תמצא אחת מכל אלה אין לעם הצלה זולת רחמי השם.

והנה להודיע לכל עדת ישראל כי כאשר היו בצרה ההיא על ידי המן הצורר לא היה להם א' מכל אלה ובזה יכירו וידעו גודל התשועה הגדולה אשר עשה ה' עמהם להפליא כי לולי ה' שהיה להם אזי חיים בלעום. גם לא היה להם שום צד להמלט על ידי תחבולות אנושיות. לא' כתב כי המלך הזה מלך מהודו ועד כוש כאז"ל שמלך בכיפה הרי שלא היה ירא ממלכי סביביו. לב' אמר בימים ההם כשבת וכו' שכבר נתעלה וישב על כסא מלכותו זה שלש שנים ובזמן הגזרה ז' שנים אשר אין פוצה ומצפצף וכמז"ל שעד עתה היה ירא מהבטחתו יתי לישראל לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם וכו' מה שלא היה ירא עתה. על הג' אמר בשנת שלש למלכו עשה משתה ונמשך מזה אהבה גדולה להם בלבם באמרם המלך אחשורוש קרא והזמין לנו מאהבתו אותנו הלא ידעת כי רבות אהבו' נשחתו' מבלי קרוא כענין אדניה בן חגית כאשר קרא לכל בני המלך באהבתו אותם ולנתן הנביא ולשלמה לא קרא בשנאתו אותם אם כן יסכימו עמו לבלתי עבור על מצותו. ועוד כי יראו לנפשם פן ישכור עליהם מלכים ושרים בעשרו ויכריתם מן הארץ. על הד' אמר בהראתו את עשר לומר כי כסף לא יחמוד כי רב לו ועל כן הוציא הוצאות גדולות כאלו ולא יאבה כי תרבה שחד כי הוא עשיר ונדיב כמבוא' בכל הענין שאמ' והשקות. ועל הה' אמר גם ושתי המלכה להודיענו שהיתה מזרע המלכות וחביבה לו שכן שלח להביאה ערומה להראות העמים והשרים את יופיה וכשמיאנה אפילו שהיה דבר זר להרגה כי טעם מיאונה היתה מפני היותה בת מלכי' וגנאי לה לבא ערומה ועכ"ז הרגה שכיון שעלה במחשבתו לא השיב ידו מבלע ולהמיתה. ועל הו' אמ' ויקצוף המלך מאד כי עם היות טעם נכון לסרכיות ושתי לא נכנס באזניו ולא שקט ולא נח עד כלותו אותה ועד הקים חמתו כמ"ש ויאמר המלך לחכמי' ודבר זה עולה יפה לבא אל כונת הבנת המגלה:

פרק א

פסוק א

ויהי בימי נודע הוא כי המלך המולך בירושת אביו בודאי כי המדינות הקרובות ייראו ממנו יותר ממה שייראו ויפחדו המדינות הרחוקות אמנם אם לא בא לו המלוכה והממשלה בקנין כי אם בכחו ובגבורתו שהלך אל מדינה א' ולכדה ונטה אל מדינה אחרת וכבשה אז ודאי כל המדינות הקרובות והרחוקות יפחדו ממנו כולם כא' בשוה ויעשו מאמרו ויקימו דברו תכף ומיד מפני הדר גאונו בקומו לערוץ הארץ. והנה רז"ל אמרו שמלך בזרוע וזה דקדקו באומרו **הוא אחשורוש המלך** כי מלך עליהם בע"כ ולא בא לו בירושה אלא על צד התוקף וההכרח כענין אומ' **כשבת המלך** וכולי אשר זה היה **בשנת שלש למלכו** שלא נתיישב בכסא המלוכה עד ג' שנים לפי שנצחם בעל כרחם ובדרך זה יבא על נכון או' מ**הדו ועד כוש** כי כמו שהדו וכוש קרובים לו בערך היראה והפחד אשר היו יראים ממנו כן היו יראי' ממנו קכ"ז מדינות וזה הוראת היות הנס גדול שגם הרחוקים ממנו יגורו כמפני חרב ויעשו כל מה שיגזור עליהם:

פסוק ג

וספר הכתוב כי עשה המלך משתה גדול להודיענו גודל הנס כי כיון שהיו אוכלי לחמו בודאי שלא יקומו עליו כמז"ל בפסוק אמר אויב ארדוף אשיג שבטח לנצחם כיון שהיו עבדיו אוכלי לחמו לא יעיזו פניהם להלחם עמו הראיה כי ישראל היוצאים ממצרים מזויינים יצאו ועכ"ז פחדו בראותם שרדפו אחריהם לפי שהיו אדוניהם ואכלו לחמם ע"כ לא היה להם לב להלחם עמהם אף שהיו באים להורגם וא"כ איפה גם פה לא יקומו השרים לעזרת ישראל להצילם מידו מפני שאכלו לחמו כענין אם רעב שונאך האכילהו לחם כלו' האויב והשונא לא יטו אל הבצע כי אם כאשר אין לו למלא בטנו ועל כן כאשר יאכילהו וישקהו לא די שלא יגזלוהו ויהרגהו אלא יאהבהו כענין האמור בפסוק נתת שמחה בלבי מעת שגזרת למעלה שדגנם ותרושם ירבה וזה לסבות רבות. א' האמורה כי כאשר ישבעו וילינו לא יטו אחרי הבצע. ב' שהם עמלים בדגנם לעצמי ולמחיתי ואני בשלום עמהם מצד היותי קונה מהם את דגנם. הג' כי בזה אני מכיר אהבתו יתי עמי ולהפך עמהם כי משלם לשונאיו אל פניו להאבידו גם כן הכא בודאי שלא יקשרו עליו מצד אכלם בפיהם כמו שאמרנו:

פסוק ד
ואמר **ימים רבים** וחזר ופרטם **שמנים ומאת יום** אבל הוא ע"ד רבים קמים עלי רבים בקומה רבים בחכמה. ורצה בזה לשבח גדולת המלך כי עשה המשתה בימי הקיץ שהם ימים גדולים ועכ"ז נמשך שמנים ומאת יום:

פסוק ה
ועשה המשתה במקום שמח משמח האוכלים שם. **בחצר גנת ביתן המלך** אשר בודאי לא ימצא מקום יותר טוב ממנו:

פסוק ו
ועתה מבאר גדלו ורוב עשרו. ואמר **חור כרפס**. **והשקות בכלי זהב** אשר לגבי העושר כי רב הוא אמר חור כרפס ולגבי המשתה אמ' והשקות בכלי זהב. או העושר היה כי במקום אשר עשה המשתה בחצר גנת ביתן שם עשה לנוי וליופי בית דירה מחור כרפס:

פסוק ז
והשקות י"ל למה לא הזכיר כלי המאכל כמו שהזכיר כלי השתיה גם י"ל אמאי אינו מוזכר האכילה כמו שמוזכר השתיה וי"ל שלא הזכיר אלא השתיה אשר באמצעו' היין נהרגה ושתי ולהוראת הנס נכתב השתיה כי תחת ושתי נכנסה אסתר ומטעם זה נזכרו כלי השתיה שהיו כלי בית המקדש כמז"ל שלקחם נ"נ ועל ראש בת בנו נזרקה חמתו ית'. או לפי שהשתיה הוא דבר של כבוד אם ישקם בכלים נאים ויפים ע"כ נזכרו מה שאין ראוי שיזכרו כלי המאכל שהוא דבר של גנאי ואינם עשויים לכבוד כי אחרי כלות המאכל נשארים נמאסים וכעורים מה שלא יפול המיאוס בכלי השתיה:
ואמר **וכלים מכלים שונים** אפשר שהיה השינוי כי תוכיות הכלי והוא מה שבפנים היו משונים משאר כלי המלכים או יאמר שמציאות צורת הכלים הללו ודמותם לא נמצא בעולם ד"מ שהיה הכלי עשוי כדמות נשר וכיוצא:
ולפי שלא תעלה על דעתך כי מאין היות לו יינות משובחים על כן הורה כחו ומעלתו בכליו למען לא יורגש רוע היין בהיותם עסוקים בראותם יופי הכלים ודמותם לז"א **ויין מלכות רב כיד המלך** כמז"ל:

פסוק ח
וא"ת אמת הוא ויציב שהכלים והיין שוים במעלתם אכן לא כל אדם ישתה מאותו יין ובאותם הכלים לז"א **והשתיה כדת אין אונס** גזר שלא ימתין הקטן לגדול לשתות אם יש לו צמא כי הרשות נתונה לשתות כל א' בזמן שירצה ומאי זה יין שתאוה נפשו ובכלי

שיחפוץ יושיט ידו ויקחנו וישתה ולא יתבייש כי כן צוה המלך לשרים ולגדולי׳ שימחלו על כבודם **לעשות כרצון איש ואיש**:

פסוק ט

ואת״ל כי לכל זה לא זכו אלא האנשים ולא הנשים לז״א **גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים** ואמ׳ גם ללמדנו יתרון מעלה משתה הנשי׳ על האנשי׳ בתוספת טובה הן בכלים ויינות וסלתות ושמנים. ולמען לא יתעה התועה לאמר כי מטעם זה נגזר עליה שתמות על עשותה המשתה שלא מדעתו לכן אמר **בית המלכות אשר למלך אחשורוש** כי במאמרו וברצונו עשתה משתה נשים:

וי״א כי טעם **והשקות בכלי זהב כו׳ חור כרפס כו׳ להביא את ושתי כו׳** שרצה להורות להם כי ג׳ דברי׳ אשר מאריכי׳ ימיו של אדם כולן איתנהו ביה. דירה נאה **חור כרפס**. כלים נאים **והשקות בכלי זהב**. אשה נאה **להביא את ושתי להראות העמים והשרים את יופיה**:

פסוק י

ביום השביעי י״ל למה לא שלח בעדה כי אם ביום הז׳ אמנם לפי שבשאר הימים לבו בל עמו עד מלאת ימי המשתה כי לא ידע אם יוכל לצאת מידי פיפיות הבריו׳ במאכליו ומשתיו ע״כ כאשר גמר המשתה ביום הז׳ שלא היה לבו טרוד בענין הסעודה איך יצא ויעלה שלח להביא לפניו אל יפת העין:

פסוק יא

ותמאן בדברו לאמר אין. לג׳ סבות א׳ שהיתה עם הנשים ואין כבודה לצאת מעמהן. הב׳ שלא היה לה הקדמת ידיעה ב׳ או ג׳ ימים קודם להתקשט עצמה אכן פתאום בעלות יינו שלח להביאה. ג׳ ששלח בעבורה עם הסריסים אשר לו היה נאה ללכת להביאה ולא עם פחותים ונבזים בערכה. ואעפ״י שכונתו לא היה אלא להורות שהיה לו אשה נאה וזה שלימות ומעלת האשה היפה לבא כאשר היא עומדת מבלי קישוט כי משם ידעו ויבינו מה יהיה גודל יופיה כשתתקשט:

פסוק יב

ועכ״ז הודיע הכתו׳ גדולת אותו רשע כי לא הרגה מיד ושפך חרון אפו עליה אלא **וחמתו בערה בו** ובקרבו ולא רצה להמיתה כי אם בדין ולזה ס׳ ל׳ **ויאמר המלך לחכמים**:

או יאמ׳ עכ״ז שהיו לה טענות חזקות למיאונה עלה עשן באפו על אשר יצא הדבר מפיו שתבא ולא באה ולז״א **וחמתו בערה בו** בשבילו על שלא באה על פיו כי גלתה דעתה שלא היתה מחשיבו לכלום. ולע״ד יצחק לא נתמלא חימה אלא על אשר אמרה כי הוא

יבא לרגלה למענה וז"א **בו** כי אם אמור תאמר שישלח למענה שרים רבים ונכבדים מאלה לא היה מתכעס ובביאורי לאחשורוש שקראתיו מר דרור הארכתי ע"כ.

פסוק יג

אז **ויאמר המלך לחכמים** במטו מכם כי עם שהשעה והעת והמזל מכריח שתמות עכ"ז עשה תעשו עמי חסד שתניחו המשפט שישפטוהו **יודעי דת ודין** אתם בעצתכם גוזרני עליכם שתקריבו דינה לפני כל יודעי דת ודין. או יאמר להפך שגזר המלך על ה**חכמים יודעי העתים** והשעו' שהם יראו תחלה אם מיתתה כפי המערכה ואם יראו שאין השעה כנגדה אז יוצג ויעמוד משפטה ודינה לפני **יודעי דת ודין**. ומלת לפני כמו ותפת לפנים אהיה ונדרשת לפניה ולאחריה.

או אפשר שגזר שלא ידינו דינה על קו הדין ויקוב הדין את ההר אלא גזר עליהם שידינו ויקרבו הדין אל המיצוע כיון שהוא דבר המלך וז"א **כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין**. **והקרב** לדין וזה טעם סמיכות **והקרב אליו**.

או אפשר שהוא נתינת טעם למה לא דן דינה כאשר יראה בעיניו לז"א כי חק ומנהג ונימוס קדום כי דבר המלך לא ידינהו המלך כי אם **יודעי דת ודין**. או אפשר שאמר המלך לחכמיי כי עם שזה דבר הנוגע לו ומי יגע בה ונקה אשר מחק המוסר לו יאתה לדון דינה למען לא יקרה להם נזק כאשר היה כמבואר לפנים עכ"ז אני גוזר ואומר שתעמוד משפטה **לפני כל יודעי דת ודין**:

פסוק יד

והקרב. אמר יצחק מה שלא אמר והקרובים הוא שבא ללמדנו שלא היו שוים כי כל אחד קרוב יותר מחבירו עם המלך ולהם פשר הדין ניתן כי היו קרובים אל המלך וידינו הדין על מתכונתו כתאותו ורצונו של המלך ובסתר ויהיה סוד ביניהם ולא תגלה חרפתה בקהל עכ"ז מרוב כעסו עמה גזר המלך כי לעת כזאת יעברו על כבודם וידון דינה בפני כל יודעי דת ודין בפומבי:

פסוק טו

ומאת ה' היתה זאת לשאול **כדת מה לעשות** ולא אמר כדין כי הדין והשכל נותן שאינה בת מות כי היתה בת מלכי' ועם הנשים בשולחן ולבא ערומה לפני האנשים כא' הנבלות לא יצדק לכן אמר כדת מה לעשות כלו' מה הוא הדת והנימוס בדבר המלכים כשקרה דבר כזה ולא יחשיבו את דברו

פסוק טז

אז כאשר ראׂ המן דבר המלך נחוץ מהם למען לא יחששו לכבודה אז ענה המן עם היותו קטן שבהם לנגדה טרם שינחם המלך וישוב מדברו ומאמרו בעוד חמתו בקרבו ויען **ויאמ׳ ממוכן לא על המלך לבדו עותה** כלומר אתה חושב כי להיותנו קרובים אליך נחוס על כבודה לבך לא כן ידמה כי אין גם בשלום עמה שיבקש אהבתה והצלתה כי לא עשתה מעשה שנגע במלך לבדו כי גם על כבוד כולם עותה לז״א ויאמר ממוכן לא על המלך בהיותו הוא והיא לבד בסתר עותה למען תחשוב שאנחנו נסתיר חרפתה כי היא עותה לך בפני כל השרים כן ראוי שתגלה חרפתה בפני כולם כאשר אמרת לפני כל יודעי דת ודין וגם אנחנו נהיה בקטרוג עליה ונחוס על עלבונך ולפי זה מלת **לבדו** נאה כי היתכן שהמלך מחל על כבודו והוא יבקש וישאל כבוד השרים:

או אפשר לומ׳ עוד לע״ד יצחק כי לפי שממוכן ראה שהמלך מבקש להצילה ממה שאמר כדת מה לעשות במלכה ושתי כלומר ששם לפניהם בחינות רבות להצילה. אׂ היותה מלכה. בׂ היותה ושתי מזרע מלכים. גׂ כי אם לא עשתה מאמרו עם היותו מלך הוא על ששלח להביאה ביד הסריסים שאין כבודה לבא עמם. דׂ כי לא שלחתי למענה עם סריסיה או סריסי אלא ביד הסריסים הנמצאים לפני מסריסי השרים אשר באו עם נשותיהם. תחת ארבע סבות הללו לאו בת עונשי׳ היא. עכ״ז תראו אף תחזו אם יש לה אשם בדבר זה. אז תפס המן בדברו שאמר איך עלתה על לבה והוציאה בפיה שאני אלך להביאה כמו שאמרתי לעיל אצל וחמתו בערה בו על כן קפץ ואמר לא על המלך לבדו טרם שיענו החכמים יודעי העתים או יודעי דת ודין ויאמר **לא על המלך לבדו עותה** כלומ׳ בקוראך עבד קטן ממזבלי אורות הסוסים כמז״ל. לא בכבודך נגע **כי אם על כל השרים** איך שמו עליהם למלך למי שהוא עבד ומטעם זה אין ראוי שישים המלך מגמת פניו שום טענה להצילה אף אם השרי׳ יעברו על כבודם וימחלו לך דע לך **כי יצא דבר** זה שאמרה **המלכה על כל הנשים** ויבזו את בעליהן לפניה׳ לעיניהם ותאמרנה מה אתם ומה מלככם כי הוא עבד ואתם עבדים לו ומזה לא ימשך תועלת אחר כי אם שיקומו עליך ויהרגוך לכן המת אותה ובזה תנצל ממות.

פסוק יז

וז״א **כי יצא דבר המלכה** כלו׳ יתפרס׳ בעולם ובפרט בפי הנשים דבר שדברה המלכה וקראה לך עבד והיא נעשתה שרה וחשובה וז״א **דבר המלכה** ולא אמר דבר ושתי כו׳ כי דבר המלכה יבא על כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן כי תאמרנה להם **המלך אחשורוש** עם היותו מלך **אמר להביא את ושתי המלכה** להתפאר בה **ולא באה** כלו׳

והיא לא רצתה לבא ולכבדו מטעם שהוא עבד אנחנו איך נכבד אתכם שאתם עבדי העבד:

פסוק יח

שמא תאמר שתהיה להן סבלנות לבלתי יצא מפיהן הדבר האמור עד עומדן בבתיהן וארצותיהן לז"א **והיום הזה** כלו' ביום זה **תאמרנה שרות פרס ומדי אשר שמעו את דבר המלכה** כלו' שקראה לך עבד והיא עלתה למעלה ראש כמלכה בת מלכים וזו החרפי והבזיון אשר שמעו והבינו יאמרו **לכל שרי המלך** כמ"ש **וכדי בזיון** זה לעורר עליך מלחמות רבות עד כלותך מהעולם וז"א **וקצף**:

פסוק יט

לכן אם ירצה המלך טובו וחייו ולשמור נפשו אל יחשיבנה כבת מלכים אלא כאחד הנבלות וז"א **אם על המלך טוב** כלו' אם ירצה המלך להיות מלך ולקנות טוב ושלמות זה בקנין צריך **שיצא דבר מלכות מלפניו** ואל ידינה כמלכה **ויכתב בדתי פרס ומדי** כל המעשה אשר עשתה **ולא יעבור** המלך וימחול על כבודו. **אשר לא תבוא ושתי** כא' הנשים **לפני המלך** אלא גזור עליה שתבוא עכ"פ לפניך ושם לפניה לעיניה **יתן המלך מלכותה לרעותה הטובה ממנה** כלו' למי שמעלתה ושלימות' באה מצדה ולא מצד זרעה ומשפחתה כענין הלצה שאומרי' בפסוק הלך ילך ובכה נושא וכו' וע"ז **ונשמע פתגם כו' ואז וכל הנשים יתנו יקר כו'**:

פסוק כא

וייטב הדבר בעיני המלך והשרים כי ראו שדבריו צודקות ובדעת דבר אז עם היות שממוכן קטן שבשרים ויחיד בפני רבים והיה מהראוי שיחקור וידע המלך מפי חכמיו ויודעיו אם יאמרו כלם כמוהו ויסכימו כעצתו עכ"ז הודיענו הכתוב כי עשה המלך כדבר ממוכן ולא פנה אל השרים האחרים כמדובר זה דעתי יצחק.

אמנם מבארי המגלה אמרו דרך אחר על מה בטח הרשע הזה להשיב אל המלך קודם שיגלו חבריו היותר קרובים אל המלך דעתם בדין זה ואמרו כי אלו הז' ראי פני המלך היו יושבים ראשונה במלכות קודם שימלוך עליהם ולכן כיון שמתחלה היו שרים וחשובים ע"כ בטח במלך שלא יקפיד בזה עכ"ל. ואני אומר כי לזה ענה ואמר לו אדוננו המלך אתה אמרת כי בטוב ההתבוננות יתבונן שהמלכה לא מרדה בצד מה יען שלחת למענה ביד הסריסי' ולכן שאלת כדת מה לעשות אשיבך ואומר לך כי **לא על המלך לבדו עותה** כשמיאנה ולא באה **כי על השרים** עותה על אשר לא עשתה מאמרך כי כבודך כבודם וראוי להם לחוב על כבודך ועל כן קם ואמר דבר זה שם בפני כולם למען לא יבקשו

לה זכות מאחריו וז"א **ויאמ' ממוכן לפני המלך והשרים** אשר יספיק במה שיאמר ויאמ' ממוכן תמות כי יצא וכו' ממה שהאריך הכתו' דברי' לכאור' לבלי צורך אינו אלא להודיענו כי שם פניו הרשע הזה לנגדה ויאמר למלך אתה חושב כי לא עותה וחטאה ושתי אלא לך לבדך לא כן הוא כי במרוד בך מרדה על כל השרים ועל כל העמים וחייבים כלם כא' לדרוש כבודו ועלבונו. **כי יצא דבר המלכה כו' להבזות בעליהן** שתאמרנה להם למה לא חששתם בכבוד מלככם ומה היא גדולת מלך זה כי גזר להביא לפניו את ושתי ולא באה ועשתה כרצונה והצליחה **והיום הזה** בעצמו **תאמרנה** את דבר המלכה **לכל שרי המלך** כי אפילו לנשים הגיע עלבון המלך וחששו על כבודו לכן **אם על המלך טוב**. ע"כ אמנם הם אמרו כפי דרכם כי להיותו שר וחשוב לפני מלך מלך עליהם ע"כ השיב ואמר אתה נתת התנצלות על מיאונה על אשר שלחת בעדה ביד הסריסים והשרים אין ראוי שישגיחו אל זה **כי יצא דבר המלכה על כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן** ולא יאמרו טעם מיאונה על ששלח להביאה ביד הסריסים אלא יאמרו המלך אחשורוש שלח להביאה ולא באה ולא יזכרו סבת עכובה מלבא ואין צריך לומר כי בהאריך הזמן עליה לבעליהן יספרו ויעלימו מעיניהן סבות עכובה אלא **והיום הזה** כלו' בזה היום הן בעודן הנה תאמרנה ולא באה וכו'.

ובשם הרי"ט ז"ל אומ' כי היום בעצמו הוא מה שתאמרנה הלא זכרתם יום פלו' שלא החשיבה המלכה למלך וכו'. או יהיה גזרת כתוב **והיום הזה** מ"ש בסופו **וכדי בזיון** שתאמרנה להם כדי לכם הבזיון והחרפה הזאת ששלח וכו'. **אם על המלך טוב** כלו' שורת הדין נותן להמיתה ככל אשר אמרתי מבלי שנשקיף לשאול עצה ממך אמנם בחק המוסר ויראתך עלינו שאלנו ממך רשות וז"א **אם על המלך טוב** ויראה בעיניו טוב הדבר אשר אמרתי **יצא דבר מלכות מלפניו** ולא תקרא עוד מלכה כי אם ושתי כלו' כיון שלא באה בכבודה כמלכה לפניו תבא עתה כא' מן השוק וז"א **ולא יעבור** רשעותה ורוע פעולותיה שלא לבא אלא שתבא בבזיון ובקלון ולזה קראה ושתי ולא מלכה. ואחרי היותה לפניך **מלכותה** כלו' שם המלכות אשר היא לא זכתה שתקרא מלכה כמ"ש **יתן המלך** וישים שם זה **לרעותה הטובה ממנה** שתהיה טובה מצד ראותה מה שנעש' לושתי או **ולא יעבור** ישוב אל מ"ש **ויכתב בדתי פרס ולא יעבור** הכותב כי אם כה יאמר הרגו את ושתי על אשר שלח לה המלך שתבא ולא באה ולא יסיים ויאמר **ביד הסריסים** אלא סתם **ולא באה** וז"א ולא יעבור אשר לא תבא. או יאמר אפילו שירבו עליה מתחננים לבקש על נפשה מלפניך אל יכנסו דבריהם באזניך אפי' שתבא לפניך ולזה יש ב**יעבור** אתנח **ואשר לא תבוא** הוא ד"א כלו' ויכתב רשעתה וענשה ולא יעברו דברי אחור מצד

המתחננים. ומ"ש שתבוא לפניך גם עתה שמע בקולי איעצ' אשר לא תבוא עוד לפניך אלא **ומלכותה יתן המלך לרעות'** אשר תהיה **טובה** יותר **ממנה** ואולי כיון בעצה זו שלא תבוא לפניו לפי שלא יביט אל יופיה ויכמרו רחמיו עליה אלא אמ' לו ומלכותה יתן המלך לא' מהעומדות לפניה ולמדה ממנה דרכי צרכי המלוכה וז"א **הטובה ממנה**.

ונשמע פתגם וכו' כי רבה היא כי משמש כמו אעפ"י כלו' ישמע בכל מלכותו אע"פי שהמלכו' גדולה ודחוק הוא כי מלת רבה יחזור אל כוללו' ארצות המלכות או יחזור כי רבה היא אל הפתגם כלו' ישמע הפתגם בכל המלכות לפי שלא היתה ראויה שתמות ועכ"ז המיתוה לזאת הסבה ישמע הפתגם או כי רבה ישוב לושתי וה"פ ונשמע פתג' המלך ומאמרו לא ישוב אחור כי רבה היא המלכה ועכ"ז נהרג' בעבו' שמרדה ומזה ודאי ימשך **כי כל הנשים יתנו יקר לבעליהן** כי כאשר תשתרר האשה על בעלה מפני שהיא בת מלכים אף הוא ישיב לה הטובה את מושתי ועל אשר לא שמעה בקול המלך נהרגה:

וייטב הדבר בעיני המלך והשרים בעבור שהעצה כוללת לכולם וקבל המלך מאמרו אבל לא בסדר שאמר שהוא אמר **ומלכותה יתן** ואחר שיקח אחרת **ונשמע פתגם** והמלך עשה להפך כי בתחלה שלח ספרים להיות כל איש שורר בביתו ואחר הדברים האלה גזר שיבקשו לו נערות ולכן אמר כדבר ולא אמר דבר וכו':

פסוק כב

וישלח ספרים אל כל מדינות המלך ממה שעשתה ושתי ואת אשר נגזר עליה למען יהיה **כל איש שורר בביתו** אבל לא שכתב שיהיה כל איש שורר בביתו כי אין כבודו זה הכרוז כי מי הוא זה ואי זה הוא אשר אינו שורר בביתו ועם זה למ"ד **להיות** תשמש במקום בעבור ואו' ששלח האגרות ועם זה ימשך שיהיה כל איש שורר כו':

ואמר **ומדבר כלשון עמו** לפי שמנהג בבל והארצות האלה הוא להיות הנשים מכסות בשרן מכף רגל ועד ראש ובארץ כוש והודו נוהגות הנשים ללכת חשופי שת ערות הארצות האמורו' ועל כן כיון שושתי היתה מבבל לא רצתה לשנות מנהגה הטוב בעיני אלים ואדם ע"כ גזר שהאשה תנהג כמנהג לשון עמו לכל דבר שיאמ' לה בעלה ולא תעשה כלשון עמה ויהיה תבת **ומדבר** כמו ורעו כבשים כדברם.

ומה ששלח אל כל מדינה ומדינה ככתבי לפי שלא ימשך קצת נזק למלך שיצטרכו כולם לדע' לשון המלך וילמדו כולם לשונו ויהיו כולם שפה אח' ודברים אחדים ועם זה שימשך לו קצת קלון שיאמרו שאין לו שלטון וממשל' אלא על לשון א' לבד ע"כ כתב אל כל מדינה ומדינ' ככתבה למען לא ישנו את לשונם וזה הפי' זר בעיני כי אחשורוש מלך בכיפה ומי יאמר לו מה תעשה למען יבוש כמו שאמרו מבארי המגלה.

אמנם לדעתי יצחק יבואר כל הכתוב בדקדוק קטן והוא שהי' ל"ל וישלח ספרים אל כל מדינות מלכותו מאי **המלך** אכן אפשר כי כיון שראה המן שישרו דבריו ומועצותיו כדת נתונות מיד הוא שלח ספרים אל כל מדינות המלך כי בניו היו סופרי המלך וע"כ להודיע גודל בניו שהיו יודעים לכתוב שבעים לשון גזר עליהם שיכתבו אל כל מדינה ומדינה ככתבה. ואל כוללות עם ועם כלשונו ומה שיכתוב בתוכן הוא להיות **כל איש שורר** בתוך **ביתו** כי אם אמור יאמר לה שתעמוש ערומה לפניו לא תמאן אמנם בחוץ לא תשמע אליו לצאת כן ערומה. **ומדבר כלשון עמו** שימשול באשתו שתלמוד לשונו ע"כ:

פרק ב

פסוק א

אחר הדברים האלה ספר הכתו' כי כל מה שעשה היה מבלי דעת כי כאשר שכך חמתו **זכר את ושתי** שהיתה היפה בנשים. **ואת אשר עשתה** שאין לה חטא משפט מות מפני הסבות שאמרנו. **ואת אשר נגזר עליה** בלי עון כלל.

פסוק ב

אז תכף ומיד אמרו לו נעריו **יבקשו למלך** לפי שעה **נערות בתולות טובות מראה** ואח"כ.

פסוק ג

ויפקד המלך. **ויקבצו**. נתנו עצה לקבץ לד' סבות א' כי אם ישאל בנות מלכים העלם יעלימו אותן מעיניו לז"א שיכריז שיקבצו את כל הנערות מיוחסות ובלתי מיוחסות וכאשר יראו השרים והמלכים כי לבו לא נכון עמם במה שלא שאל בנותם פנים אל פנים הם בעצמם יביאום עד ידו לבל ימלא חמה לנגדם. ב' כי ושתי היתה יפת תאר ויפת מראה ואפי' יביאו לו היותר יפה שבעולם לא ישקוט לבבו כי יאמ' יותר יפה מזאת יש אלא שאתם מעלימים ממני. ג' כונתם היתה להרע לבנות השרים כי הנערה אשר תיטב בעיניו תמלוך תחת ושתי והאחרות תהיינה יושבות בקרן זוית אלמנות חיות ולז"א **ויקבצו את כל נערות**. ד' לחרף ולגדף לכל הנשים ועכ"א **ויפקד המלך פקידים** שיהיו פוקדים ושואלים בכל הבתים למען לא יעלימו האנשים בנותיהן ולכן **וייטב בעיני המלך** אבל לא בעיני השרים. **ויעש כן** בשלימו' כמו שאמרו לו לא נפל דבר א' ממ"ש ארצה וע"כ לא אמ' ויעש כדבריה' אלא ויעש כן לכוין אל האמור וכו'.

פסוק ה

איש יהודי בגמ' אמרו קרי ליה יהודי וקרי ליה ימיני אלא מצד אמו היה מיהודה ומצד אביו היה מבנימין וכונת' בזה להורות גודל האיש השלם כי ישמח אביו ואמו בג"ע

בהיות להם בן ממלא מקומ' בעה"ז ועם היותו בשושן ובגלו' היה לו הויה וז"א איש יהודי היה ועד"ז כתבתי בביאורי לתורה אשר קראתיו מבקש ה' אצל פסוק ויצא יעקב מבאר שבע שאז"ל והלא כמה חמרים כמה גמלים יצאו אלא כיון שהיה בעיר הוא הודה הוא הדרה יצא משם כו' וכן ותצא מן המקו' וכו' וכמו זר נחשב בעיני הבנת המאמר הזה כי י"ל. א' וכי אם יעקב יצא יצחק ורבקה לא יצאו ואיך אמרו שכיון שיצא משם פנה הודה ועוד מה כונת רז"ל לדמותו עם החמרים והגמלים כו' ועוד בשלמא ליעקב שהיה צדיק ויצא מא"י שייך טפי לו' כיון שיצא יצא הדרו עמו אמנם בנעמי שהיתה אשה ויצאה מלאה ועתה שבה מח"ל אל ארץ יהודה שכולה וגלמודה איך אמר וכן ותצא מן המקום אכן להבין זה צריך לדעת הבדל כניסת האור לבית כשיש לה ב' חלונות כמו אם יהיה לה ג' ובפרט אם החלון הג' גדול כדמות פתח כי ודאי אם יסתמו אותה תחשכנה מראות עיני היושבים בה ע"כ אף שהיו נשארים בארץ יצחק ורבק' לא עדיפא זכותם כולי האי כי יצחק היה סומא וחשוב כמת ורבקה היתה זקנה ואחות לבן אמנם יעקב היה שלם מכל צדדיו וע"כ בצאתו מן העיר פנה הודו והדרו ממנה וזה הכריחו לרז"ל לאומרו מדנכתב ויצא אחר שכבר אמר לעיל וילך פדנה ארם ועוד מי כהחכם ויודע פשר דבר שאסור לסמוך על הנס וללכת יחידי כיעקב אבינו וא"כ איך אמר ויצא בלשון יחיד ועמו יצאו כמה חמרים וכו' ואת"ל שאינם שוים לו ואיך תזכירם התורה והלא הולך את חכמים יחכם וכאז"ל כל תפלה שאין בה מזרעו של יעקב אינה נקבלת ולמה כיון שהיו הולכים עמו למה לא נזכרו אם לשלימות יעקב שלא יצא יחידי אם ללמדנו שהמשתתף עם הצדיק מאושר מדלא אמר אלא ויצא וכו' בא ללמדנו שיציאת הצדיק מן העיר עושה רושם ולא יעקב לבדו עשה רושם שהיה איש שר וחשוב ובא"י ויצא לח"ל אלא אפי' האשה הצדקת עם היותה בח"ל עשתה רושם כי הב"ה היה משדד המערכה ומשפיע לאותו מקום בעבורה וכיון שיצאה עשתה רושם וזה הודיענו הנביא שמואל באומרו ותצא וגם באומרו אשר היתה בלשון הויה. כן פה כיון שמרדכי היה שלם היה הויה לשושן וגם לאביו ולאמו ולזרעו כענין ישמח ישראל בעושיו ולכן נכתב כל הכתוב הזה:

פסוק 1

ולפי שכשגלו ישראל מירושלים גלתה שכינה עמהם ע"כ גם הוא נגלה עמה וז"א **אשר הגלה**. והודיענו מאי זה מקום לרמוז לאמור **עם הגלה** הלא היא השכינה ומרכבתה האומה ישראלית **אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה**. וכיון שמלך יהודה נגלה גם מרדכי שהיה מיהודה הגלה עמו. ואמר **אשר הגלה נבוכדנאצר מלך בבל** לרמוז אל הדרוש שאמי' למעלה אצל עבדים משלו בנו וכו':

פסוק ז
והודיענו שלימות אותו שלם שהיה אמן את הדסה ז"א **ויהי אמן את הדסה** כלו' צדקת כמוהו דומה להדס אשר למדה ממעשיו כיון שנאמנה עמו לדדו כמז"ל בת דדו בת דדו והרמז שהיתה יונקת תורה ומצות בהיותה עם מרדכי **כי אין לה אב ואם** שתלמוד מהם גם הודיענו כי לפי שהיתה שלימה בגופה ובמדות טובות ע"כ **לקחה לו לבת** או לבית למען לא יתעללו בה הרשעים השבאי' אשר שבאום עד כה דברי יצחק.

פסוק ח
ויהי בהשמע מבארי המגלה אמרו כי הכתוב הזה נותן טעם לשבח כי זאת הנערה לא היתה חפצה ורצונה לבא שם כי זרע הקדש לא יתערב עם ערל וטמא אלא **בהשמע דבר המלך ודתו** למרחוק קבצו נערות רבות **ותלקח אסתר** בתוכן בע"כ.

פסוק ט
והודיענו הכתו' כי עם היות שלוקחה ע"כ ולא היתה ראויה לשאת חן וחסד לפני המלך והיתה עצובת לב עכ"ז **ותיטב הנערה בעיניו** יות' מכלן לפי שחוט של חסד משוך עליה וז"א **ותשא חסד לפניו** וימהר בבהלה תכף ומיד **את תמרוקיה ואת מנותיה לתת לה** מאתו ומאת כל שריו וכו' **וישנה** כלומר ששינה את מקומה והושיבה במושב למעלה מכל היושבות לפניה וזה עשתה לה **לטוב** אשר ראה כי אין בכל הנערות כמוה:

פסוק י
ואמר **לא הגידה אסתר** כלו' כונתה היתה לגלות ולאמר למלך כי מבנות הגולה היתה שמא תנצל מיד המלך לבלתי תבעל לו ובפרט באמור לו אשר היתה יהודית אלא **כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד** כי אמר בלבו זה עת משמע ודומה ומשא כי השתא על ידי בהמתן של צדיקי' אין הב"ה מביא וכו' צדיקי' עצמם לא כ"ש א"כ כיון שנלקחה אסתר מאת ה' היתה זאת. הטוב בעיניו יעשה. לזה צוה עליה כו'

פסוק יא
ובכל יום ויום מרדכי מתהלך כו' לראות איך יפול דבר.

פסוק יב
ואמ' **ובהגיע תר** להורות כי לא היתה חפצה ותאות לבה להתהד' לפני מלך כי אם עד יגיע עתה וזמנה אז בע"כ הולכת:
או צוה עליה **אשר לא תגיד** לפי ששמא חן וחסד בעיני כל רואיה מה שלא תשא אם ידעו כי מזרע היהודים היא. או לפי ששנינו אם יאמר גוי שר ושופט לישראל חלל שבת למען העבירו על דת ימות ואל יעבור אמנם אם יכוין להנאת עצמו יעבור ואל ימות לכן

צוה עליה שלא תגיד שאם יאמר לה המלך שתבער אש אין לה אשם כי היא אנוסה והמלך להנאתו הוא דורש:

פסוק טו

ואמר **ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מדרכי** להודיענו שעם היותה בבית ערלים היתה צדקת בת צדיק דד צדיק. וכמו שצוה עליה מרדכי אשר לא תגיד לפי שלא יעבירוה על דת כן היא גדרה עצמה עוד וכשהיו קוראים לה לבא אל המלך **לא בקשה** שיבואו עמה שרים וגדולים או שיביאו לה תמרוקיה אלא כאשר יאמר לה הגי לפי שלא תהיה נבעלת ברצון.

שמא תאמר כי מה שלא בקשה לבא עמה אדם ילוד אשה הוא לפי שלא היתה נאהבת ולא יועיל דברה לז"א **ותהי אסתר נשאת חן** ומה תשאל שלא תעשה לה אלא כמ"ש:

פסוק יז

ואמר **ויאהב המלך את אסתר** כלו' בערך הגדולה והכבוד אמר **ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים** כלו' יותר מאותן שהיו כבר נשים יקרות וחשובות בעיני המלך. **ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות** והוא כמז"ל אילו היה רוצה לטעום טעם בעולה טועם. טעם בתולה טועם. ולהיות לה בביאה א' תרי טעמי ע"כ נאהבה בעיני המלך מכל הבתולות והמלך בעצמו בידיו מאהבתו אותה שם **כתר מלכות בראשה**. ואמר **וימליכה תחת ושתי** כי לא מצא בכולן יפה ונאה כושתי כי אם אסתר:

פסוק יח

ולהורות כי שקט חמת ושתי במצאו את אסתר על כן עשה משתה ז"א **ויעש המלך משתה גדול** ואע"פי שאסתר היתה זיווג ב' עכ"ז לא מפני זה נמנע מעשות משתה גדול כיום שמלך למעלת אסתר מה שלא נזכר בושתי. אף שיכולים אנו לאמר כי מפני זה עשה שני משתאות הא מיהא לא נזכר שם כי לכבודה עשה משתה וזהו אומרו **את משתה אסתר**.

והנחה למדינות עשה שיעור הכתוב **והנחה למדינות עשה** וג"כ **ויתן משאת** שהם ב' דברים למי מחל המס למי נתן מתנות:

פסוק יט

ובהקבץ בתולות שנית וכו' וקשה אחר שנתנחם המלך עם אסתר וישם כתר מלכות בראשה למה קבצו פעם ב' ועוד מה קשר יש לקבוץ זה עם ומרדכי יושב בשער המלך. ובזה רבו הדעות ודרכם אינו מחוור כי אם מ"ש ראב"ע ז"ל וזה משמעות פירושו. כשהמלך המליך את ושתי עשה משתה והוא מה שספר בתחלת המגלה בשנת שלש

למלכו ולוקחה למלך על ידי קבוץ בתולות כמו שנלקחה אסתר ובאותו משתה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה לפי שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמנם עתה בשני הקבוצים האלו שנעשו משתאות לא חטא איש א' כי **מרדכי יושב בשער המלך** ולא הניחם למרות לאל עליון. או נמשך למה שפי' למעלה שקבוץ זה לא היה אלא להרע לשרים שתהינה בנותיהם בעולות ועגונות כאלמנות חיות ולכן עם שמלכה אסתר עכ"ז קבצו שנית לרעתם ומרדכי יושב בשער המלך לראות מה זה ועל מה זה כי לא השיג לדעת מה טעם הקבוץ:

פסוק כ

ואמר **אין אסתר מגדת** אפשר שהוא נתינת טעם כפי משז"ל כי אין אשה מתקנאת אלא בירך חברתה ולגלות לבה שתאמר מאי זה עם היתה על כן קבצו פעם שנית ועכ"ז אין אסתר מגדת אע"פ שכונתה ובקשתה זאת היתה שמא ישלחנה המלך. ומפני שמרדכי צוה עליה אשר לא תגיד לא רצתה לעבור מאמרו.

ולפי שלא נאמר כי בענין זה היתה עושה מאמר מרדכי לפי שיש לה תועלת שהיא מלכה אמנם בשאר הדברים שלא תמשך לה תועלת לא תשמע אליו לכ"א **ואת מאמר מרדכי עושה כאשר היתה באמנה אתו** כמו שכשהיתה אתו לא היתה עוברת על דברו כן היתה עושה עתה עם שהיתה בבית המלך לא לקחה שררה בעצמה:

פסוק כא

וסמיך ליה **בימים ההם** מפני שקבץ פעם ב' ואולי תיטב נערה אחרת יותר בעיניו לכן סבב הב"ה שיקצוף המלך על שני עבדיו והמה יבקשו לשלח יד **ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה** אשר באמצעות זה היתה תשועה גדולה לישראל בימים ההם. ואסתר נשאה חן וחסד יותר מבתחלה וגם מרדכי.

ואפשר שמה ש**קצף בגתן ותרש** היה מפני שראו שנתן כבוד למרדכי היהודי ולז' אמר **ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש** או שקצף המלך עמהם עם כל א' לבדו ויבקשו לשפוך חרון אפו על המלך ומהיותו מרדכי בשער המלך נודע הדבר אליו. ומלת **קצף** או יחזור לבגתן ותרש שכל א' נתקצף עם מרדכי מטעם שאמרנו או יחזור הקצף אל המלך שנתקצף עם בגתן ותרש. ועם זה **ויודע הדבר למרדכי** וכו'.

פרק ג

פסוק א

וסמיך ליה **אחר הדברים האלה גדל וכו'** לומר שכיון שראה המלך שמצד הריגת ושתי מלכה אסתר והצילתו ממות על כן נתחבבה בתוספת ויתרון וזהו שדקדק **אחר הדברים** ליכתב אחר מעשה בגתן ותרש:

או אמ' **אחר הדברים גדל** ללמדנו כי טרם מכה ציץ רפואה פרח כלו' אחר שנתגדלה אסתר בעיני המלך. אם מצדה אם ממה שהצילתו מיד בגתן ותרש. אחר כל זה גדל המלך להמן וכל זה מאת ה' למען הנקם מהמן ע"י אם יגבה לבו לדבר נגד ישראל כמו שהיה. וטעם גדולתו וגבורתו אשר גדלו המלך היה לפי שבעבורו בער את ושתי הרשעה מן העולם וזכה לקחת את אסתר שהצילתו ממות ע"כ **וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו** כי הוא היה קטון שבהם ובעבור התועלת שעשה למלך עלה על כלם:

פסוק ב

ואפי' שנתן לו שררה ומעלה **וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחוים להמן** אפ"ה **ומרדכי לא יכרע**. שהוא להשתחות לפניו אפים ארצה **ולא ישתחוה**. שהוא נענוע הראש שכן דרך העבדים ומרדכי לא יעשה זה ולא זה:

אמר יצחק מ"ש **כי כן צוה לו** ולא אמר להם כי עשאו אלוה בחושבו כי באמצעות מזלו זכה לקחת לאסתר ומרדכי שידע כי לא כן הוא רצה לדעת איך יפול דבר ע"כ **לא יכרע** כה אמ' יצחק:

פסוק ג

אז **ויאמרו עבדי המלך** בשפה רפה ובלשון תחנונים. כמורה מלת ויאמרו. וכלם נתיחדו ויאמרו למרדכי עם שאתה גדול היה לך להשתחוות בעבור שהוא **מצות המלך** וכבודו של המלך הוא שיכבדו לעבדיו:

פסוק ד

ומאהבתם למרדכי לא אמרו דבר להמן עד שהתרו לו פעמים רבות וכאשר ראו שלא השגיח לדבריהם ולא החשיבם עלה עשן באפם **ויגידו להמן** דרך הגדה כל מה שעברו עם מרדכי וכמה חששו על כבודו ולא השגיח אליהם וכל זה לא אמרו בכונה להרע למרדכי אלא לנסותו אם בעבור שהוא יהודי לא השתחוה לו ואם יעמוד במצות בוראו שצוה לו בתורתו שלא ישתחוה לרשע. וז"א **לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם** כי מה שלא השתחוה לו הוא יען **הוא יהודי**.

או אפשר כי בכונה מכוונת להרע למרדכי הלשינוהו להמן כי הוא יהודי ולמה לא ישתחוה לו כמוהם.

פסוק ה

אז **וירא המן** מה שלא השגיח וראה עד עתה. אמנם אחר שנודע אליו **כי אין מרדכי כורע לו** אז עיין והביט וראה כי אמת אמרו לו **וימלא המן חמה**:

פסוק ו

ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו יען ש**הגידו לו את עם מרדכי** שעמו של מרדכי היו היהודים **ויבקש המן להשמיד את כל היהודים** כי אמר בלבו בודאי שכולם בם מדעת ומסברת מרדכי שלא להשתחות לפניו תחת אשר הם יהודים.

או אפשר שאמר **כי הגידו לו את עם מרדכי** ואח"כ חזר ואמר **ויבקש וכו' עם מרדכי** להודיענו כי היה לו לכבוד לשלח יד במרדכי לבדו בחשבו שהיה מרדכי מעם ואומה חשובה אמנם כאשר אמרו לו שהיה מזרע היהודים והיהודים היו עם מרדכי אז **ויבז בעיניו לשלח יד וכו'** ועל כן בקש להשמיד לכולם בעבור היותם עם מרדכי:

פסוק ז

בחדש הראשון י"ל למה לא שאל מהמלך להמיתם תכף ומיד ולא חשש שמא יתחרט המלך ביני ביני. ועוד למה הודיענו שהיה **בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש** עוד מה כונתו ודעתו ב**הפיל פור** כי תקנתו הורה לו קלקלתו כאז"ל הוא הגורל. אאמין כי המן הרשע היה נבוך אם אסתר המלכה היתה מזרע היהודי' אם לאו וע"כ לא קפץ מיד ודבר למלך כחפצו אכן אמר מתון מתון הוא הטוב וע"כ המתין כל הזמן הנזכר לעשות מלאכתו בנחת ובלאט והוא שאמר **בחדש הא' עד הוא חדש** (אדר) [**ניסן**]. והפיל פור בי"ב החדשים כנגד י"ב המזלות לראות אם יפלו בידו בשנת י"ב לאחשורוש. או לא וטעם הפור לפי שכונתו היתה לפוררם ולפזרם איש מעל אחיו. ויצא **הוא הגורל** כי הוא יהיה המפורר והמגורש מהעולם ועד העולם ואפילו בחדש אדר שנראה בעיניו שהמערכה בעזרתו ואין בידם זכות להנצל שם נפל שדוד. וז"א **הוא חדש** כלו' הוראת נפילתו הראו לו בחדש אדר דאי לת"ה תבת **הוא** מיותרת:

פסוק ח

ובאותו חדש הלך למלך ויאמר **ישנו עם אחד**. נתייראו להזכיר מיד אי זה עם הם שהיה מסופק אם אסתר מעם זה אם לאו עכ"א ישנו עם א' סתם וכו' אלה דברי יצחק.

ומבארי המגלה אמרו כי כיון במ"ש **ישנו עם אחד** שאמר לו שפה א' ולב א' לכלם וכלם מסכימים לדעת אחד לכל מה שירצו ורעים וחטאים הם למלך מאד וירא אני פן יקומו

עליך. ועם היותם מפוזרים ומפורדים יקבצו כלם לנגדך. ע"כ אגלה לך כי למלך לא יגיע לו תועלת להניחם מפני זה ולכן עתה שהם מפוזרים **ודתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים** וכל האומות שונאים אותם גזור עליהם שיהרגום אם חפץ אדוננו המלך למלוך. וז"א **אם על המלך טוב**.

או אמר עתה שהם מועטים והם מפוזרים אלו מאלו מצד היותם בעלי קטטות ומריבות אפי' ביניהם עתה שמע בקולי איעצך ובער אותם מן העולם כי מה תועלת יש למלך מהם וז"א **ולמלך אין שוה** לומר שבעבור תועלת מה מניחם:

פסוק ט

ואם על המלך זר לאבד תועלת מועט כזה **יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול**. ולכן לא הזכיר העם מי היה לפי שהיו שרים ונכבדים בעיני המלך ואף שאו' הכתוב **ויתנה להמן וכו' צורר היהודים** אינו הכרח כלל שפירש לו העם מי היו כי הם דברי הכותב שמסר טבעתו למי שהיה צורר היהודים והראיה שלא נודע למלך מי הם כי ע"כ להיות המלך מסופק מי הם לא נתן לו יכולת להמיתם אלא לשעבדם בעבודת פרך שכ"א **והעם לעשות בו כטוב בעיניך** ולא אמר והיהודים לעשות. וע"כ כשאמר' אסתר כי נמכרנו אני ועמי תמה המלך ואמר **מי הוא זה** כי לא ידע כי מחשבת המן על ישראל ועל כן לא היה זוכר המלך מי שאל להמיתם ולז"א **ואי זה הוא אשר מלאו וכו'** ולז"א **ויכתב ככל אשר צוה המן** ולא אמ' ככל אשר צוה המלך כי המלך לא צוה זה כי אם לעשות מאמרו כתבו כן. ואמר **להשמיד** כי תחלה ידברו על לבם שיחליפו דתם ויהיו משומדים וזה ענין השמד ואם לא ירצו יהרגום ואם לא יוכלו להם יאבדו את ממונם ונכתבו ונחתמו האגרות ולא השגיח המלך כי על היהודים שאל לפי שעלה יינו בראשו. וז"א **והדת נתנה בשושן הבירה** לפי שהמלך והמן ישבו לשתות. **והעיר שושן נבוכה** כלו' היו נבוכים על שלא נודע על אי זה עם נכתבו האגרות. וכשנהפכה הגזרה כתיב **והעיר שושן צהלה ושמחה** להורות על גודל ההשגחה שאף על פי שהיהודים אשר בשושן היו מעטים בערך האומות עם כל זה נבוכו ודאגו על רעתם ושמחו וגדלו בטובתם:

פרק ד

פסוק א

ומרדכי ידע אמר יצחק וכי הוא ידע וכל השאר לא ידעו. לזה היינו יכולים לו' כי אותו היום היה עסוק בתורתו ולא ידע דבר כי אם בראות שנתבלבלה העיר וז"א **נבוכה. ומרדכי ידע**:

אמנם בהבין כונת כתוב וישמע יתרו יובן זה כי גם שם קשה וכי הוא שמע וכל השאר לא שמעו לז"א ז"ל מה שמועה שמע ובא כלו' שנשאו לבו לבא תחת כנפי השכינה והשיבו קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ותימה בשלמא קריעת ים סוף כתיב שמעו עמים וכו' אמנם לעמלק מה היה כי לא הרגום אלא החלישום ואדרבה כתיב ויזנב בך כל הנחשלים. עוד ק' שרש"י ז"ל מונה מלחמ' עמלק אצל כל אשר עשה אלהי'. עוד מה לנו אם היה כהן מדין וחתן משה. עוד מאי את כל אשר עשה אלים למשה ולישראל בשלמא לישראל שהיו משועבדי' ניחא אמני למש' מה עשה כי לא היה הוא באסורי'. וא"ת משום בכל צרתם עדין צריך אני למודעי. ועוד עמו מיותר בהיות שחוזר ואו' כי הוציא ה' את ישראל. ועוד אמאי נכנס בשם אלהים ויצא בשם ההויה. אמנם בא להורות לנו מעלת גדולת יתרו אשר הבין ושמע הוא מה שלא ידעו והבינו רבים כמוהו והוא שראה בעין שכלו הטוב כי הב"ה לא עביד ניסא לשקרי והאות והמופת כי קריעת ים סוף בעבור שישראל הקדימו והשליכו עצמם אל הים כמ"ש שם בנימין צעיר רודם ואז"ל רד ים שרי יהודה רגמתם ואמרו בעמדם בתוך הים הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש ע"כ עשה עמהם נס ופלא וקרע להם הים. אמנם במלחמת עמלק לא נעשה להם נס שלא היו ישראל זכאים וראויים שנאמר ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים שרפו ידיהם מן המצות ולראות עמלק במכשפות שחטאו כמו שהכריחו רז"ל מדאמר ויבא ולא אמר ויצא עמלק וכו' ע"כ נתעורר לבא להלחם עם ישראל כי ראה שהב"ה בכעס עמהם על חטאתם ולכן אף שיש לאל ידו יתברך להמיתו ברוח שפתיו עכ"ז כבש עצמו וזעמו וסר כחו ממנו לבד כמ"ש ויחלוש יהושע החליש והתיש כחו ולא חס הק"בה על כבודו על בלי היות זכות לישראל אז באותה העת כאמור ועזבו לדור דור שיזכו ישראל וישלטו עליו וימחוהו מן העולם ואז גם הב"ה יעזרם כמ"ש כי מחה אמחה לו ולשרו בעה"ז ובע"ה אימתי כאשר תגבר יד זכותם והוא מ"ש בפרש"י ראה תמחה את זכר עמלק. ולהבין יתרו גודל צדקתו ית' כי כשהיו ישראל ראוים לנס עשה להם נס וכאשר לא היו ראוים ומוכנים ומעותדים לא נעשה להם נס אף שהעיז עמלק על כן בא וכו' גם הבין וידע כי עשה ה' לבשר ודם אלים לפרעה להשפילו ולהכניעו על עשותו עצמו אלוה כמ"ש לי יאורי וכו' וז"א אשר עשה אלהים למשה כמ"ש ראה נתתיך אלהים לפרעה וכנגד מ"ש פרעה וגם את ישראל לא אשלח כמורה שהוא בראם ולו היכולת הוציאם מתחת ידו והמליך את משה עליהם שיקראו עמו כמ"ש ויהי בישורון מלך וז"א ולישראל עמו וכמ"ש ויזכור ימי עולם משה עמו. גם שמע כי עתידים ישראל לצאת על ידי הניסים שיעשה משה ובעבור שהקשה לדבר ולומר למה הרעות וכו' ע"כ לא יצאו אלא ע"י הנס

האחרון מכת בכורות אשר עשה ה' בידו בשם בן ד' שאמר פרעה לא ידעתי את ה'. והכל רמוז באומרו כי הוציא ה' ואמר ממצרים אשר הוא מיותר להודיע כי הוציאם ממצרים של מטה ומצרים של מעלה כמז"ל בספר הזוהר וירא ישראל את מצרים מת מתים לא נאמר שרו של מצרים מצרים שמו. כה אמר יצחק.

ולדרך זה נטו מבארי המגלה ואמרו **ומרדכי ידע** ר"ל שידע התחבולה אשר עשה המן למלך שלא הזכיר לו אי זה עם הוא מבקש לאבד ומטעם זה אף שעד זמן הגזרה י"א חדש קרע את בגדיו מיד לפי שאם ימתין וישהה זמן מועט אפשר שבאותו זמן יגיד למלך לאי זה עם הוא מבקש לאבד ואפשר שיודה לו המלך לזה הטעם הלך מרדכי לבקש על עמו:

פסוק ב

ויבא עד לפני שער המלך וסמיך ליה **ובכל מדינה ומדינה מקום אשר וכו'** אע"פ שאין כאן מקומו בא להודיענו כי מיד כאשר שלחו הספרים לבש שק ואפר למען לא יהיה שהות כלל להמן לגלות למלך מי הם העם כמ"ש ומי ראה מרדכי לובש בגדי שק שלא לבש גם הוא וכל זה עשה מרדכי למען יודע הדבר למלך וידע כי את היהודים הוא מבקש לאבד ובזה יבטל הגזרה. ועם שמהראוי היה שהוא לא ילבש לפי שעתיד ליכנס לפני המלכה אסתר ולספר לה את כל אשר קרה ליהודים. וגם כי אין לבא אל שער המל' בלבוש שק. עכ"ז מצד ראותו כי **שק ואפר יצע לרבים** ולגדולים רבים בחכמה ע"כ רצה להצטרף בצרת הרבים:

פסוק ד

ושלחה לו בגדים להלבישו נר' בלי טעם וכי חסרון בגדים היה למרדכי אלא שכונה לדעת ממנו טעם אותו שנוי אשר שינה בגדיו על מה היה. ואפ"ה **לא קבל** מטעם שהרבים והגדולים לבשו שק ממרירות נפשם ואין להפרד מצרת הצבור.

פסוק ז

ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. אמר יצחק הגיד לו מה שקרהו עם המן כי תחת אשר לא השתחוה לפניו ולע"ז אשר בחיקו כמ"ש לו עבדי המלך מדוע אתה לבדך עובר את מצות המלך כי כל ישרא' שמעו ויראו לנפשם וישתחוו לו ואתה למה לא תאבה לו ולא תשתחוה לו. ויגד להם כי דתו גוזרת ואומרת שלא ישתחוה לו. וכל מי שמשתחוה בשם ישר' לא יכנה. הורה להם כי לא נמצא יהודי כשר ושלם בזה הדבר אלא הוא לבדו. וז"ט כי הגיד להם אשר הוא יהודי. אז כשידע המן כי מפני הע"ז החקוקה בבגדו לא ישתחוה לו הסירה ממנו לראות אם ישתחוה לו. וירא המן כי אין מרדכי כורע כשהי' לו הע"ז ולא משתחוה לו לבדו כשהסיר הע"ז. וז"ט וימלא המן חמה. ועם ששאר היהודי'

השתחוו לפניו ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי כלו' שיש גדולים כמוהו שלא ישתחוו לו וילכו בדרך מרדכי וע"כ קראם עם מרדכי והם הסנהדרים וזולתם. אז ויבקש המן להשמיד את כל היהודים כלם עם הדומים למרדכי. וז"א עם מרדכי פעם ב' ואפשר שהרשע הזה בטח לנצחם במה שעברו ברית ה' והשתחוו לו ואפשר שזה היה דעתו במ"ש ואת דתי המלך וכו' ולמלך אין שוה סתם לומ' כי אפי' מלכם בכעס עמהם שעברו תורתו ולא ינגד אותנו אלהיהם. ע"כ אם על המלך טוב יכתב לאבדם כי אין דת בידם לא דתם ולא דתינו. ועשרת אלפים וכולי וכיון כזקנו עמלק שלא בא להלחם בישראל אלא כשרפו ידיהם מן המצות והוא לה ידע כי האלים עבר על פשע עמלק אז לפי שעה כי רבים בני שוממה וישר' לא היו ראויים וזכאים באותה שעה וזר בעיניו ית' להאבידם ואפי' יהיה זכות ביד עמו ישראל כמז"ל בסנהדרין בפסוק שאלו נא וראו אם יולד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולדה כללות מז"ל כאו' הב"ה למ"ה אלו מעשי ידי ואלו מעשי ידי למה אאבד אלו מפני אלו. היינו דאמרי אינשי רהיט ונפיל תורא ואזיל ושדי ליה סוסיה באוריה. והרשע הזה לא השיג לדעת כי הוא רך ויחיד וכנגדו נמצאו בישראל רבים גדולים משרתי עליון ובפרט מרדכי.

וטעם מרדכי שלא רצה להשתחות לו כשהסיר הע"ז מעליו מפני כי כל רואיו לא ידעו זה וילמדו ממנו לשוב לחטא והוא חילול השם בפרט בעיני הסנהדרי' וכולי וכמ"ש החסיד אבא מרי ז"ל על מז"ל בפי' ויקח העבד י' גמלים ופרט ואמר מגמלי אדניו אז"ל מן הזמומים וכו' ע"כ לא רצה להשתחות לפניו וזהו מה שקרה לו אשר הגיד להתך וכו' זה אמר יצחק.

אמנם הם אמרו כי ההגדה היה שאמר לו שיאמר לאסתר כי הרשע הזה הערים לעשות בתחבולה עצומה עד שאפשר שלא יהיה תקומה לישראל בשום אופן אפי' שתבכה ותתחנן לפני המן לא תועיל לה כי רב כעסו עמהם ובפרט עמו. **ואת פרשת הכסף** וכולי אשר אפי' עם המלך לא תוכל מרוב פרשת הכסף אשר אמר לשקול וידוע כי השחד יעור וכו' ואפי' תגלה לו כי את היהודים היה כונתו לאבד

פסוק ח

ועכ"ז א"ל שיאמר לה **לבא אל המלך להתחנן לו** ותשים בטחונה בקונה אף אם לא יעלה בידה לפי שהיה הכרוז **אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך וכו' אחת דתו להמית** ולכן ס"ל –

פסוק יא

כל עבדי המלך ועם וכו' ואם אמור תאמר שאעמוד מנגד וכאשר יראני המלך יקראני או יגידו לו לאמר שאנכי בחוץ ויעמידני לפניו לז"א **ואני לא נקראתי לבוא וכו'** אשר יראה שהמלך בכעס עמדי ואיך אלך ויראני המלך ויהרגני.
או אמרה לו אין צריך כ"כ מהירות לבוא כי כיון שעברו ל' יום שלא קראוני לא יעבור זמן רב שלא יקראוני ושם אדבר עמו.

פסוק יג

והשיב מרדכי את חושבת שתנצלי יען היותך מלכה **אל תדמי בנפשך** שתמלט **כי אם החרש תחרישי וכו' ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת** כה לחי לשנה הבאה שהוא עת הפקודה תהיי מלכה כי תמותי עם המתי' או בעון זה לא תהי' מלכה.

פסוק טו

אז **ותאמר אסתר להשיב** כלו' שישיבוהו מאותה מחשבה מגונה שחשב עליה כי טעם היותה ממאנת לבא אינו אלא מטעם שאמ' ואני לא נקראתי כמ"ש. ופחדה שלא תהי' ראויה שתעשה נס על ידה:

פסוק טז

וע"כ שלחה ואמרה **לך כנוס את כל היהודים** אשר **בשושן** ויצומו יחד ותפלתם תשמע בודאי כענין הן אל כביר וכולי. ועוד שהיתה התפל' קודם הצרה וכתיב היערך שועך לא בצר.
ולפי שאותם הימים שגזרה שיתענו היו בי"ט של פסח והוא עון פלילי לכן אמרה **וצומו עלי** עלי העון. **ובכן וכו'** מיד מה כתיב **ויעבור מרדכי** אז"ל שעבר על דת והתענה בי"ט של פסח **ויעש ככל אשר צותה**. ומ"ש **וצומו** ולא אמר ויצומו אמר יצחק לפי שהיה הדבר קשה להתענות בניסן. ואם היה אומר ויצומו משמע בעל כרחם. אמר וצומו שכלל את מרדכי עמהם כלו' כשם שאתה ברצון כך הם ברצון. וז"א **לך כנוס** עד כה אמר יצחק.
אמנם מהרשב"א הלוי נר"ו שמעתי באור נכון והוא שידעה מז"ל כי כל המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה כענין ויעתר יצחק להי' לנכח אשתו ויעתר לו ולא לה שלא התפללה עליו וז"ט **וצומו עלי**. **ואני ונערותי אצום כן** לא עלינו אלא עליכם ובזכות זה **אבא וכו'**. אמר יצחק אענה אף אני חלקי בדקדק דקדוק קטן שלא ראיתי מי שקדמני בו והוא כי אחר שאמר **וצומו ג' ימים לילה ויום** פשיט' שלא יאכלו ולא ישתו ולמה אמר **ואל תאכלו ואל תשתו**. ועוד מאי **עלי** אמנם אם יאמרו לאיש או לציבור שיתענו ג' ימים בלא לילות יתענו ולא יתענו יום ולילו אמנם אם יאמר

אוהב לאוהבו התענה על בני ג' ימים. [ימים] ולילות יתענה לרוב האהבה ויהיה בעיניו כמתענה יום א' לבד. עכ"א אסתר אם תרצו שלא להרגיש חולשת התעניות בעשותכם ג' ימים לילה ויום צרי' שתשימו מגמת פניכם למלא' אהבתי בעבור שלא אמות ובזה מרוב אהבתכם אותי תצומו עלי ולא תאכלו ג' ימים לילה ויום עד הנה דברי יצחק.

אמנם מפרשי המגלה דקדקו אמאי אמרה **אצום** ולא אמרה נצום. ויענו ויאמרו כי היא בודאי תתענה אמנם השפחות שמא תסתרנה ותאכלנה ע"כ א' **אצום כן** אנכי אצום באמת כמו כן בנות וכו'. או מטעם ב' אמר אצום ולא נצום שפועל שלא יכוין לפעול פעולתו לא יקרא פועל אותה הפעולה ד"מ גוי שישב בטל בשבת ועקר שבת שכח לא יאמ' עליו גוי ששבת וכו' כי לא נקרא שומר שבת אלא השומרו לשם מצוה. ולפי שנערותיה הולכות מחוץ לידיעתה שאינן יודעות טעם הענוי כי בודאי לא גילתה להן כלום לז"א אצום ולא נצום שהן לא ירדו לאמיתות הצום כמוה.

ואמר **כן** אפשר שרמזה עוד כי תתענה ע"ב שעות שהם ג' ימים רצופים כמנין **כן** בשתי האותיות לכוין אל שם בן ע"ב. **ובכן** שהוא זכות ע"ב שעות שתתענו כלם כנגד שם בן ע"ב בכונה מכונת אחר כך **אבא אל המלך** אע"פי שהוא הפך דתו שאין לבא מבלי שיקראוני והפך דתי שאני הולכת להיות נבעלת ברצון כיון שהוא לא קראני. וז"א **אשר לא כדת** סתם **וכאשר אבדתי** הנפש בהפקירני לו ברצון **אבדתי** הגוף בלכתי בלי מאמרו:

פסוק יז

כששמע מרדכי כונת לבה כי טובה היא **ויעבור מרדכי** כלו' עבר ממנו אותה המחשבה אשר חשב עליה ואמר לה אל תדמי וכו' אי נמי עד עתה מה כתי' ואת מאמר מרדכי אסתר עושה עתה. נחלפה השיטה **ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר**. וז"ט **ויעבור מרדכי** ובזכות זה –

פרק ה

פסוק ב

ויהי כראות המל' את אסתר נשאה חן מכלל שלא היתה ראויה לשאת כמז"ל באליאב שאמר ה' לשמואל אל תבט אל מראהו וכו' כי מאסתיהו מכלל שאהבתיהו ועתה שנאתיהו כן אילולי שהב"ה נתנה לחן היה אחשורוש ממיתה. והוא שאז"ל כשראה אחשורוש את אסתר עומדת לפניו אמר חבל על דאבדין ולא משתכחין. ושתי שלחתי בעדה ולא באה מרוב צניעות וזאת באה בלא מאמר. אז **נשאה חן בעיניו** ולא אמר בעיני המלך להודיענו כי להיות תכלית כונתה לטוב ושלוחי מצוה אינן ניזוקין ע"כ נשאה חן

בעיני פמלייא של מעלה ופמלייא של מטה. בעיני אחשורוש ובעיניו יתי ובעיני כל אי מהשרים. ונעשו לה בי ניסים כמזיל אז **ותקרב אסתר ותגע וכו'**:

פסוק ג

ויאמר לה המלך מה לך אסתר ממה שאני רואה שבאת מבלי קרוא הורית שאת בוחרת מות מחיים מי הצרך ומי הכעיסך ואם כונתך לשאול אי זה שאלה ובקשת חן לזיא לה **ומה בקשתך עד חצי המלכות וינתן לך** במתנה. אז אמרה **יבוא המלך והמן**.

פסוק ו

ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וכו' מה כונתך לשאול שהבאתנו עד הלום ואני אקיימנו עתה:

פסוק ז

אז אמרה **שאלתי ובקשתי** כנגד בי שאלות אשר היתה חפצה לשאול ממנו אי הריגת המן בי להשיב את הספרים. ועיכ שם הי בפיו שיאמר מה שאלתך מיד ומה בקשתך לאחר זמן כנגד שתים זו שאמרנו.

פסוק ח

אמרה אסתר פי שנים יש לי לשאול כאשר אדוני המלך אומר אבל לא עתה אמנם בזה אדע כי תמלא שאלותי בבוא גם מחר אתה והמן אל המשתה אשר אעשה וכו'. וזה עשתה להלהיבו ושתעלה קנאת גבר באפו נגד המן על אשר אמרה לו שתבא עמו כמזיל וקראה להמן עמו. אי להכעיסו עוד עם מרדכי לפי שיהיה מפלתו בערך גדולתו וזיא **וימלא המן** על מרדכי לבד **חמה** על אשר לא קם ולא זע ממנו בצאתו מהמשתה. בי כדי שישראל ישובו בתשובה ויסגרהו הי בידיהם:

פסוק ט

ויהי כראות כי אין מרדכי כורע לפניו עלה במחשבתו לקום עליו ולהרגו אמנם נתייראשלא תגלה תחבולתו ושתק. ולפי שהחמה גוברת מצד היין ויירא פן ימות מרוב כעסו לכן מה עשה התאפק מכעסו וחמתו עד שבא לביתו ויבא את אהביו. ולפי שהדאגה בערה בו הסירה ממנו במה שספר לאהביו כבוד עשרו וגם שהיו לו בנים רבים גדולי הערך שירשו את מקומו ואת כל אשר גדלו וכו' ועכיז וכל זה איננו שוה לו בכל עת אשר הוא רואה את מרדכי חי ועם היות יהודי יושב בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו:

פסוק יד

אז **ותאמר לו וכו' יעשו עץ גבוה** למען ידעו העולם כי איש חיל הוא ועכיז תלית אותו ומשלת עליו. **ובבקר** טרם שילך אל בית תפלתו להתחנן לפני בוראו **אמור למלך** כלאחר

יד כמי שלא יתעצם בדבר וכמו שאין אתה מחשיבו לכלום זולת להיותו מכוער ונבזה אתה חפץ לתלותו עליו ועבדיך כצאת הדבר מפי המלך יתלהו מיד טרם ימצא עליו מתחנן שלא ימות. ולי אני יצחק נראה לומר כי נבאה ולא ידעה מה נבאה. היא אמרה **ובבקר אמור למלך** קודם שיעלה עמוד השחר ויעמוד בתפלה לפני בוראו על זה ושמא תקובל תפלתו לכן אמרה ובבקר לפי שנכנסה טינא בלבבה כי באותו המשתה השני יעלה מרדכי בגדולה והמן בעלה יגורש מן העולם ופחדה לגלות מחשבת לבה אליו ובפרט שראתהו עצב לכן אמרה ובבקר קודם שתשבו לשתות ותתעסקו בסעודה אמור למלך ואז ודאי **ויתלו את מרדכי** מאהבת המל' אותך ואח"כ **ובא עם המלך אל המשתה** שקט ושאנן לב מאין אויבך לפניך.
ויטב הדבר לפני המן ולא לפני ה' וטרם שתקום עצתה באותה הלילה נדד הקב"ה שינת המלך מעיניו זה דעתי יצחק:

פרק ו

פסוק א
בלילה ההוא נדדה מה שלא נדדה שנתו מעולם והוא ע"ד וישכב במקום ההוא לשון מיעוט כמ"ש רשי ז"ל. ולכן **ויאמר להביא את ספר הזכרונות** לדעת על מה זה שנתו נהייתה עליו בפרטות שהוא מבחר המין האינושי.

פסוק ו
אז כנודע אליו על מה נדדה שנתו ובא המן לחצר אמר לו **מה לעשות באיש וכו'** אמר המן כיון ששאל מה לעשות אינו אלה שרוצה לעשות כבוד יותר מהראוי ולמי יחפוץ כי אם אותי. **ויותר** כמו ויותר שהיה קהלת חכם

פסוק ח
ולא שאל שאלת דבר מועט שמא עליו הוא אומר המלך ולפי שנתירא שמא על אחד הוא שואל ע"כ לא שאל מעלה תמידית שימצא גדול ממנו אלא שאל גדולה לפי שעה והוא מ"ש **יביאו לבוש מלכות** עד סוף הענין.

פסוק ט
ולכן אמר אדוננו המלך כיון שאין כונתך אלא להורות לעולם האיש אשר אתה חפץ ביקרו להראו' זה **יביאו וכו' ויקראו לפניו וכו'** בעבור שיודע לעיני כל העמים ויכבדוהו:

פסוק י

וכאשר הבין המלך מחשבות לבו השיב לו גמולו בראשו ואמר **קח את הלבוש** וכאשר יראו העם שהמן מכריז לפניו יכירו וידעו שהמלך חפץ ביקרו יותר מיקר המן שהרי נתנו לעבד לו להלבישו ולהרכיבו ונתקיים עליו רבות מחשבות בלב איש זה המן ועצת ה' להגדיל את מרדכי היא תקום. ועכ"א לו **אל תפל דבר** כי הבין רוע לבו הערל וטמא **ויקרא לפניו ככה וכולי**:

פסוק יג

ואז כראות אוהביו וזרש אשתו שנפל לפניו כנפול בני עולה אמרו לו **אם מזרע היהודים** הכשרים והצדיקים הוא דע לך כי אלהיו יסיעהו **ונפול תפול לפניו** לכן הבדל ממנו פן תספה ותפול לפניו ולא יהי לך עוד תקומה.

פסוק יד

עודם מדברים עמו ומנחמים לו טרם כלותו משמוע דבריהם ועצתם לדעת איך יעשה ויתנהג באו סריסי המלך ויבהילוהו כענין שנאמ' והרשעים כים נגרש.

אמר יצחק מ"ש **אם מזרע היהודים מרדכי** רמזה ואמרה לו בחכמה ורשעה אשר ידעה צואת הק"בה לישראל ובפרט לזרעה של רחל כאז"ל אין עמלק נופל אלא בבני בניה של רחל ולהם אמר תמחה את זכר עמלק. אמרה לו אם מרדכי הוא מאותו גזע שנצטוו למחות את זרעך ושעתיד אתה וזרעך לנפול על כל פנים בידם דע לך **כי נפול תפול**. ומטעם זה שמעתי כי לכן צוה ה' למשה ואמר ושים באזני יהושע שהוא מבני בניה של רחל ואמור לו כי מחה אמחה הוא למטה ואני למעלה נמחה את זכר עמלק ולכן לדעתי לזה אמרה אם מרדכי מאות' היהודי' הפרטיים כמ"ש ובפרט אם קם עליך לקיים מצות אלהיו אשר צום לבער את עמלק מן העולם דע לך כי אלהיו בעל הכח והיכולת יהיה עמו בעזרתו וינצחך ולא תוכל לו בפרטות כי הוא מבני בניה של רחל ומי יתן והיה יתנחם ויתפייס קונו בהצילו מידך ושתשארו אתה והוא חיים וקיימי' בעולם אלא ידעתי כי לא יעשה ה' אלים דבר זה לבד אלא יסגרך ה' בידו. וז"א כי נפול תפול לפניו. וכענין שכתבתי בפ' כי מכל צרה הצילני וכו' אמר דוד עליו או על כוללו' האומה ישראלית ביחד דעו לכם גדולת אלהינו ואהבתו עמנו כי שתים עבד עמנו אלהא עילאה. א' להצילנו מן הצרה ולהחיותנו. ב' שהעמיד אותנו בחיים והכרית קמינו תחתינו ובאותה הצרה והרעה אשר פרשו רשתם להכשילנו ולהמיתנו שם נפלו פועלי און ובקשו לדחותה ולא יוכלו קום ועינינו רואות נקמות הם בהם כענין למכה מצרים בבכוריה' שאז"ל וז"א ובאויבי וכו' כמו שיאמר ובין אויבי או על אויבי ראתה עיני וז"א כי נפול תפול אתה וזרעך לפניו

לעיניו בעה"ז ובע"ה וישמח צדיק כי חזה נקם ופעמיו ירחץ בדם הרשע לכן שוב מחרון אפך והנחם בעבור הרעה אשר יקרה לך ולזרעך אחריך עמו ועם זרעו עודם מדברים עמו כלו' על ענין מפלתו שהוא מזרע עמלק נתעורר' מדת הדין למעלה בשמים וזכר הב"ה את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך עם שראה וידע שגברה גודל כחו יתי להעלותם ממצרים ושדד כל המערכות והוא לא השגיח אל פעולות ה' ועל כן וסריסי משרתי מ"מ המלכי' הקב"ה הגיעו ונצחוהו בדין שבן מות הוא **ויבהילו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר** ושם יגמר דינו למות כי על ידי היין באה המות והזוהמה לעולם כמז"ל ברבה פרשת בראשית בענין חוה ושם נרמז מפלתו כא"זל המן העץ וע"כ זרע הטומאה וחמת נחש כמו ושתי והמן נבערו וננערו מן העולם ע"י משתה היין אשר עשתה אסתר ואגב זה תקנה עון אביה שאול שהניח את אגג כמ"ש לעיל.

פרק ז

פסוק א

ויבא המלך והמן לשתות עם אסתר י"ל כמה שינויים אשר יש בשתי המשתאות הללו כי אסתר במשתה האחד אמרה יבוא המלך והמן אל המשתה אשר עשיתי לו וכשזימנה להם למשתה הב' אמרה **אל המשתה אשר אעשה להם** ולא אמר **לו** כראוי לה לאמר מפני כבוד המלך כמ"ש בתחלה ולא להשוות לרשע המן עם המלך. ועוד כי במשתה האחד אמר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה **אסתר** ובמשתה הב' אמר לשתות עם **אסתר המלכה** ועוד כי לעיל אמ' מהרו את המן והכא אמר ויבהילו. אמנם לפי שבמשתה הראשון המלך היה בכעס עם אסתר על אשר באה בלי רשות לפניו לולי שהק"בה נתנה לחן בעיניו ולכן לא רצתה להשוותם ולומר להם ולבטוח על הנס אף כי על האמת שניהם שוים באבד לישראל כמז"ל משל לבעל התל והחריץ ולזה אמרה בשפה רפה כמו שמורה מלת ותאמר. ואמרה **אם על המלך טוב** שלא יקנא וימלא חמה במה שאו' **יבוא המלך והמן היום אל המשתה** אף שלא עשיתי ביותר מדאי אלא הצריך לו. ודברה שלא לנכח ולא אמרה **לך** לפי שיהי' המלך נבוך על מי אמרה **לו** אם לו או להמן כי הכל מובן ממלת לו. אף כי כפי רוע פעולתנו היום לדבר איש את רעהו כן שלא לנכח בלשון כבוד אפשר כי לזה אמרה **לו** ולא לך וזה ח"ו שזאת היתה כונתה אלא כמ"ש כי לאל אנחנו אומרים אתה לך אלא כמ"ש. אמנם אחרי ראותה שנשאה חן בעיניו כעלות יינו בראשו ואמר לה **מה שאלתך וכו' ומה בקשתך** אז הוסיפה להתחבב עוד בעיניו בלשון פיוסים ותחנונים ואמרה **אם מצאתי** כלומר ודאי מצאתי כמו ואם מזבח

אבנים **ואם על המלך טוב וכו'** שלא יקנא גם בזה שאומר **יבא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה** בידי לפניהי וגם פה לא אמרה **לכם** אלא דברה שלא לנכח שלא ירגיש שמשוה אותו עמו אלא אמרה **להם** ובטחה כי מתוך האהבה לא ירגיש שמשוהו וגם מהיותו שכור וגבר היין עליו אף שכונתה היתה לנגדו כמז"ל באיש צר ואויב א"ר אלעזר מלמד שהיתה מחוה כנגד אחשורוש בא מלאך וסטר ידה כלפי המן והמלך קם בחמתו עכ"ל. והכרח שלהם מדאמרה איש כי היה די במה שיאמי צר ואויב מדאמר איש אינו אלא שהיתה מחוה כנגד המלך וכונתה לו' שעם היותו איש שר וחשוב היה צר ואויב לישראל אלא שהמלאך הושיט ידה לנגד המן ואמרה המן הרע הזה. ואם נדקדק נמצא ג' הכרחיות לרז"ל. א' אומרה איש. ב' היות מלת איש בשופר מהופך כמורה שהפכו פיה ולשונה וגם ידה לנגד המן ולא לאיש שהוא המלך. ג' אומרו הזה כמורה באצבע והוא מיותר כי אין המן אחר בעולם לומר שפרט ואמרה הזה. נמצינו למדין שכונתה לרמוז ששניהם היו באותה עצה אלא שהעקר היה המן וזאת היתה כונתה באומרה **לו ולהם** שלא לנכח כמ"ש. ולפי שחרה למלך על היותה מזמנת להמן עמו ובא המלך שלא ברצון אל המשתה אלא בעבור למלאת שאלת אסתר ולדעת איך יפול דבר עכ"א **ויבא** שמורה בע"כ כאז"ל בויבא עמלק אמנם במשתה הב' אף שבא בע"כ ג"כ שכן אמר ויבא עכ"ז התחזק והתאפק והושיבה בשולחן שתאכל עמם לדעת מה היתה כונתה במשתאות שעשתה ולזמן להמן עמו ובפרט לדעת זרעה כמז"ל שאמרה לו במשתה הא' למחר במשתה הב' אגלה לך מאי זה עם אנכי מה שלא גליתי את אזניך מיום שלוקחתי עד עתה ולכן בראשונה אמר מהרו לפי שלא היה בכעס עמו אמנם אחר שראה שזימנה המלכה להמן עמו פעמים וראה בחלומו מפלת המן וירד מעיניו שנאמר מהר קח את וכו' ע"כ כתיב **ויבהילו וכו'** זה הנר' לע"ד יצחק.

פסוק ג

ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך כלומר על השנות דברך אלי עתה כבראשונה ואמרת מה שאלתך וכו' ודאי ובאמת שמצאתי חן בעיניו לכן **תנתן לי נפשי בשאלתי** כשפחה אשר מצאה חן בעיני אדוניה שאינו כל כך שיצילנה מהמבקשים את נפשה **ואם על המלך טוב** שיראה לו שיגיע לו טוב מדברי בקשתי **תנתן לי עמי** בבקשה ובתחנונים וינצלו ממות להיותם עמי. וזהו שאמרה עליה **תנתן לי נפשי** בשאלה אמנם בעם אמרה בבקשה.

פסוק ד

כי נמכרנו אני ועמי אמר יצחק אמרה אסתר הבט וראה הרע הגדול הזה **כי נמכרנו אני ועמי** והלואי ישבע עינו באבדן מולדתי אלא תחלה מכר אותי ואח"כ עמי ז"ט **אני ועמי**. שמא תא' שנתנחם על שמכרנו ושנהיה בחיים ולא כן היה אלא תכלית עצתו היתה שישמידו אותנו כלומר שנהיה גוים משומדים. ואפ"ה לא יחייונו אלא שיהרגונו וז"א **להרג**. ואח"כ יקחו את ממונינו אשר בזה יפול לשון אבוד וז"א **לאבד**.

ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו כלו' היינו מודי' להיות עבדים לעבדים ושפחות לשפחות בתנאי שיחייונו ואם ימכרונו לעבדים ולפחותים ונבזים אל ירע בעינינו תחת אשר אנו חיים והחרשתי אע"פי שאין ראוי שהצר ישוה ויעשה חפצו במה שמזה בא נזק למלך להמית אותי באשר אנכי אשתו ולשעבד אומה א' תחת עבדים ונבזים. ואפ"ה כיון שאנחנו בחיים החרשתי א"עפי שאין לצר הצורר תועלת במה שיעשה הנזק הזה למלך. אבל בראותי מחשבתו הרעה להכריתנו מעל פני האדמה ולא שבעה ברעות נפשו על כן שמתי מגמת פני לגלות אליך ולשאול חיינו לבד. או אמרה לו מה יאמרו העולם הביטו וראו רשעת המלך שלא די שהרג לאשתו הא' אלא גם הרג לאשתו הב' ולכל זרעה וישאר הנזק והדופי ומום כזה למלך. ועכ"ז ראה רעת הצר הצורר הזה שא"עפי שרואה שלא די שאין מגיע תועלת למל' אלא נזק אינו חושש על כבודך כי אם להרוות ולמלא' תאות לבו.

ואמרה **בנזק המלך** סתם אפשר כי לפי שידעה שיותר ממה שהיה חפצו של המן לאבד את יש' היה חפצו של אחשורש כמז"ל לכן העלימה דבריה וארכבא אתרי רכשי. כענין דניאל שאמר מרי חלמא לערך וכענין יעקב אני בנך בכורך עשו. כן אסתר כונתה היתה לשמים ואמרי לא יגיע תועלת למלכו של עולם במה שיהרגו בניו גם לא ירויח הצר הצורר בהלחמו עם בניו כי מי שלח ידו במשיח ה' ונקה ועל ראשו וזרעו יחול הנזק כי מלחמה להי' בעמלק.

פסוק ה

ויאמר המלך אחשורוש לאסתר למה שאמרת תנתן לי נפשי כא' הנשים בעלמא אין את בעיני אלא כ**אסתר המלכה**. א"כ מי ישוה לך ועלה בלבו שאהרוג אותך בעבורו כיון שאת חשובה בעיני כמלכה ועצמי ובשרי את. גם מי נכנס בדמיון עם עמך שאאבד אומה א' בעדו ולז"א **ואי זה הוא אשר מלאו לבו** שאעשה נזק כזה לעצמי ממש ומי הערים לעשות ברשע הדבר הזה.

פסוק ו
אמרה לו **איש צר ואויב** כלו' כיון שרואה עצמו במעלת איש שר וחשוב היא שעמדה לו להיות צר לי ולושתי ואויב לעמי. וזהו שאמרה **המן הרע הזה** כלומר מלומד הוא לעשות כן. מיד **והמן נבעת מלפני המלך והמלכה** כי זכרה לו עונו ראשון ושני ולז"א **המלך והמלכה** סתם לרמוז על חטאיו אשר חטא עם המלך פעמים והכל באשתו וזה סרחון ב'. מיד.

פסוק ז
והמלך קם בחמתו כלו' היה לו קימה במה שיראו כל העולם שהרג המלך למי שבסבתו הרגו את ושתי ובקש גם עתה להרוג את אסתר. גם ממה שיראו העולם שאינו מקפח שכר שום עושה טוב כי למרדכי בעבור שהצילו מיד בגתן ותרש נתן לו מעלה וגדולה כמו שמוכיחים הכתובים ממנו ישמעו ולמדו השומעים להצילו ממות. א"כ למלך בעצמו היה לו קימה ויהיה לו קימה ונתנצלה אשתו ועִמה עַמה ומתוך היין נהרגה ושתי ומתוך היין נתנצלה אסתר ונהרג המן והקריב את ישראל לאביהם שבשמים ע"י היין כמ"ש לעיל.
אז **והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר** כלו' חשב להנצל בתת התנצלות לאסתר במה שהוא לא ידע כי היא היתה מעדת ישראל ולה נאות להיות מלכה כי אם היה מתגלה לו זה לא היה שם עצמו בענין זה. ואמר לה שתנתן לו נפשו בשאלתו ולא ירע בעינו על היותו הוא עבד היהודים וכל ממונו והונו יתן בעד נפשו.
והודיענו הכתוב כי היה לו אחד בפה ואחד בלב כי כל זה לא אמר אלא שראה **כי כלתה אליו הרעה מאת המלך** כי לאסתר היה לו צד התנצלות באמו' שלא היה יודע מאי זה עם היתה ובודאי שאין כונתו שתמות. אמנם בעיני המלך לא היה לו פה להשיב על אשר הרגו את ושתי בעבורו.

פסוק ח
ולזה אמר **המלך** סתם שגם בעיני המלך ה' כלתה אליו הרע' על אשר החטיא את ישראל במשתה ושתי כמז"ל וגם עתה בקש לאבד את ישראל ואח"כ מה כתיב והמלך והמן ישבו לשתות כן ע"י יין נבער מן העולם. ולז"א **המלך** מ"מה הק"בה **קם בחמה** לנגדו בעבור מה שעשה לישראל שהחטיאם בגנת הביתן כנודע מר"זל והמן חשב להנצל באמצעות אסתר כמדובר ולא ראה **כי כלתה אליו הרעה** מאת ה' ומה שחשב על ישרא' נגזר עליו וישראל נתנצלו בתשוב' גדולה שעשו ובזה נמחל להם בעון שעשו בגנת הביתן שנהנו מסעודת אותו רשע. וז"א **והמלך שב** ונתנחם מעון **גנת הביתן** שחטאו באמצעות היין.

וז"א **אל בית משתה היין** וחזרה זוהמה ליושנה שכן באה הזוהמה והמות ע"י יין לולי שעמד להם זכות אסתר ומרדכי בני יעקב ויוסף אשר מטתם היתה שלימה והם היו כמוהם שלמים ובזכותם נפל המן בידם. וז"א **והמן נפל על המטה אשר אסתר עליה** שהם מגזע זרע רחל שעמלק נופל בידה על כן והמן נופל על המטה אשר אסתר עליה.
וכן כתבתי בביאורי לשיר השירים אשר קראתיו כתם פז בפסו' עיניך ברכות בחשבון רמז אל השכר הנתון מעמו ית' ב"בת כמו שהוה בלתי בעל תכלית. ועיניך רמז על ההשגחה וההשפעה כנודע והרמז על ההשגחה שמשגיח הב"ה על יראיו ועבדיו להשפיע עליהם ברכה עד בלי די להיותם מקוים אמונתו וחסדו מאתו ולזה פרט הכתוב על מי משגיח בעדם להשפיעם הלא המה שער בת רבים כלומ' הגדולים והאדירים אשר מעולם אנשי ה' בני אברהם. ויהיה לפי זה שער מלשון והזקנים אשר בשער ענינו אנשי העצה והמדע לשרת את ה' בעבורם ישמיע ה' לעולם ולמענם העולם עומד ושב אפו ית' ממנו אף אם ימצאון רעים בעולם. וז"א אפך היא ב' בת כמגדל הלבנון רמז אל גודל אפו ית' וע"כא דוד אל באפך תוכיחני וכו' לולי שצופה ומביט הב"ה פני הדולים ומשקים מימי התורה ובזכותם נצולים ומשכך חמתו ממנו ויהיה לפי זה מלת דמשק כמז"ל הוא דמשק אליעזר שהיה דולה ומשקה תורתו של אברהם לאחרים ומבואר הוא. כן הנה בזכות מרדכי ואסתר נצולו ישראל מאותה צרה וז"א על אופן ב' **על המטה** רמז אל הצער כענין ויתחזק ישראל וישב על המטה. וז"א **אשר אסתר עליה** וכיון שהיא היתה באותה צרה באמצעותה זכו לנס וכו'. **ויאמר המלך** מ"מה לפמלייא שלו היעלה על דעת הרשע הזה לשים ריב ביני ובין צאני ומרכבתי עם בני ישראל הטוב בעיניכם מה שהערים לעשות שלא יאנסו את בני למען לא יחטאו באונס ויתמו שונאיהם של ישראל כמז"ל על אין אונס אין אנס כתי'. ויאמר להם **הגם לכבוש את המלכה עמי** כלו' עלה בדעתו לכבוש ולשלוט עליהם בהחטיאם לי ורצה להנקם מהם על ידי ממש.
או הם דברי המלך אחשורוש ואמר לו היעלה בדעתך לכבוש את כעסי ע"י אסתר המלכה שאתה מתחנן לפניה בהיותי אני הנה בן מות אתה וזה סרחון ג'. מיד **ופני המן חפו** הילי"ל ולהמן חפו. מדאמ' **ופני** אינו אלא להודיע כי לשרו אשר הוא לו למחסה ולמסתור ולהמן ג"כ כלם חפו וספו תמו כענין ויגרש מפניך אויב למעלה ויאמר השמד למטה וכענין ויפקוד ה' וכו' זהו הנרצה ליצחק.
אמנם מבארי המגלה אמרו בשם הרמ"ע ז"ל וזה לשונם. הרמ"ע כתב **הגם לכבוש** אמר המלך לושתי חייבת בדין ואמרת שאין ראוי לעבור על עונה כי חטאה בפומבי כמ"ש לעיל במ"ש לא על המלך לבדו. כלו' לא כשהיה המלך לבדו ואין אחר עמו עותה כי אם

על כל השרים ובפני כלם ובת מות היא כי פשעה בפרהסיא בך ובשרים. ואמרת שאף אם אני אמחול ואעבור על פשע אמרת שאין ראוי לשרים שימחלו עלבוני ועלבונם. עתה שאין איש עמנו בבית אלא אני והמלכה היעלה רעיונך עליך שתנצחני שאהרגנה מזה אני משיג שאין אתה חפץ בטובתי לכן **ופני המן חפו** ונכון.

אבל כפי הפשט אולי יאמ' כי המלך כאשר אמרה לו אסתר את הדבר הרע הזה תמה מב' צדדים. הא' בהיותו הוא המלך מי מלאו לבו לעשות כן לשום אדם או אומה שלא ברצוני כי להמן לא נתתי רשות אלא בעם הנמצא בהם הפגם שהוא אמר ישנו עם א' מפוזר ומפורד וכו' וביהודים אין בהם הפגם והדופי אשר אמ' לי. והב' גם אם יעלה בלבבי למלאת שאלתו הלא ראה אף ידע כי אסתר היתה מאותו עם. ולכ"א **ויאמר המלך** שתמה מצדו באומרו מי כדאי להרים ראש במלכותי לפני. **ויאמר לאסתר המלכה** כלומר מי בטח שיוכל לנצחני לנגוע בך ולא פחד לנפשו כי אסיר את ראשו מעליו. תכף מיד **קם המלך בחמה** ולא עמד שם גם לא הראה לו פנים אלא פנים זועפים למען לא יענה לו אדוני המלך הלא ידעת כי לא שמתי עצמי בדבר מה כי אם בפיך ובדברך ובלבבך שאמרת שאעשהו וסברת וקבלת להרע להם יותר ממני ומאת ה' היה שלא העיז הרשע ואמ' כי ממנו יצא הרשע והוא היה עמו בעצתו ומפחדו ואימתו לא שאל נפשו וחייו מאת המלך כי חמת מלך מלאכי מות. וראה **כי כלתה אליו** וע"כ ויבקש מאסתר שסוף סוף אשה היתה ושמא תתפתה ותתנחם בראותה שנכנע אליה והמלך להיותו שכור וגם בכעס לא הבין כי נפילת המן על המטה הוא להתחנן לה שתצילנו ממות **ויאמר הגם וכו' ופני המן חפו** שלא נתנו לו מקום לענות ולא לראות פני המלך פן ינצל כדרך העולם שהרואה פני המלך לא ימות כי כן הדת ודינא דמלכות' דינ'.

פסוק ט

ויאמר חרבונא אליהו ז"ל **גם הנה העץ** מאי גם אלא אמ' לו אדוני המלך הבט אל רוע הלב אשר לרשע הזה כי לא היה כונתו ודעתו למלאת תאותו בהרוג לישראל ולאסתר אלא גם לך. הראיה כי למרדכי אשר הצילך ממות מידי בגתן ותרש בעבור זה בקש להמית לו ולזרעו ולכן עשה בביתו עץ גבוה למען ילעיגו ממנו בניו ובני ביתו וכל העולם. אז עשה המלך כאשר חשב כן יעשה לו והתליה אשר חשב לעשות למרדכי יחול עליו וז"א **תלוהו עליו**. מיד

פסוק י

ויתלו אותו על אשר עשה העץ בביתו בלי רשות המלך בהיות המלך קרוב אליו.

וחמת המלך שככה אולי הוא דבק אל מ"ש אח"כ **ביום ההוא נתן וכו'** כלו' אחר ששכך חמתו והיה בדעתו נתן לו ביתו ולא מחמת כעס ואונס כי אם ברצון.

פרק ח

פסוק ב

בו ביום נתן הטבעת למרדכי **ותשם אסתר את מרדכי על בית המן** משום ואכלת את שלל אויביך. ואו' **על בית המן** שלא נאמר שהוא כמו בית פרעה בית דוד אלא השליטו על כל אשר בביתו ולהנקם מאשתו ובנותיו כתאותו ולקיים והתנחלתם אותם לעולם בהם תעבודו.

פסוק ה

ותאמר אם על המלך טוב הכתוב מסורס. **אם על המלך טוב** שימשך למלך תועלת מזה **וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו** לא מצד יופיי אלא מצד שהדב' שאני מבקשת ממך הוא דבר כשר והגון וכבודו והודו אנכי אדרוש מעמו. **יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן** ואמרה כן להורותנו כי החטא תלוי על צואר המן אשר חשב לעשות ליהודיי מה שלא עלה בלב המלך לעשות ועשתה עצמה כמי שלא ידעה כי שניהם שוים לרעה. ואמרה לו אתה אמרת סתם והעם לעשות בו כטוב בעיניך והוא פי' וכתב **לאבד את** כל **היהודים**. א"כ יכתב לבטל אותה מחשבה אשר חשב והעלים ממך המלך.

פסוק ו

ואמרה **כי איככה אוכל** למען לא ישיב לה המלך באשר את אשתי אל תיראי אין לך התיחסות עמהם ומה לך אם תתקיים הגזרה. לז"א **איככה אוכל** להתאפי' לראות **באבדן מולדתי** כיון שיצאתי מהם כענין עד עשרה דרי לא תבזה ארמאה באפיה.

פסוק ז

אמר יצחק מה שהזכיר שמו עתה בפי' **ויאמר המלך אחשורוש** הכונה כפי מה שכתבתי במה שאז"ל בתנחומא בפסוק דלעיל ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר כל מקום שני' ויאמר ויאמר אינו אלא להדרש ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה אמר לה אם זה הוא מוטב ואם לאו אמרי לי שהוא הוא. רבי אבין אמר עד שלא הכיר בה שהיתה יהודית שדבר עמה ע"י תורגמן כיון דאמרה ליה בת מלכים אנא ומשאול קא אתינא מיד ויאמר לאסתר המלכה עכ"ל. וקשה דנראה זה מערכה על הדרוש לומר שבעבור שאומר ויאמר ויאמר שבתחלה על ידי תורגמן ועכשו מפיו אליה מדבר שנ"ל לומר חילוק זה כיון שבכל הדברות ובכל האמירות או' ויאמר לה המלך שמשמע בודאי

שהיה מדבר עמה בלי אמצעי. ב' למה נדד האחרון מסברת הראשון. עוד מה כונת הא' באמרו אם הוא זה מוטב ואם לאו אמרי שהוא הוא. בשלמא אם הוא זה מוטב ניחא אמנם אם אינו הוא למה תאמר שהוא הוא. אכן א"ל כי צדקו גם מתקו דבריהם בראותם שבכל הדברו' ובכל הקריאו' שדבר המל' עם אסתר עד כה לא נזכר שם המלך בפי' עד פה ועוד כפל ויאמר ויאמר כי ויאמר ראשון בא בלי גזרה לז"א הראשו' כי ויאמ' הראשון דבק אל מי הוא זה ולפי זה אפשר שאמר לה באשר אני המלך אחשורוש שמי לא יירא ויפחד ממני ויש לאל ידי לנקום נקמתך לכן אל חכחדי ממני אם זה שאמרת שמכר אתכם אם הוא זה אשר לפני מוטב ואני אהרגנו. וחזר ואמר ויאמר לאסתר דבק אל גזרת ואי זה הוא. אמר לה אפילו שאינו זה אמרי לי שזה הוא ואל תחוס עינך עליו כי אני ידעתי את רע מדותיו וממנו ודאי יצאה הפרצ' וכל זה דבר המל' לנגדו כי עלה עשן באפו מחמת היין וקנא על שקראתו פעמים עמו לבא אל המשתה ועקצתו ונעקץ. א"ל ר' אבין למה דחקת עצמך מכח הכפל לומר שאמר לה המלך שאפילו שאין לו מגע יד בדבר שתאמר שהוא הוא. אין טעם הכפל אלא שעד עתה היה מדבר עמה ע"י תורגמן ועתה שהכירה דבר עמה פה אל פה ועל כן בכל הענין העלים הכותב שם המלך לרמוז שהיה מדבר על ידי סרסור אמנם עתה בפעם הזאת שדבר עמה פנים אל פני מרוב אהבתו עמה שהכירה שהיתה בת שאול דבר עמה פעם אחר פעם וע"כ נזכר שמו בפי'. והוא עד"ש בשם הרי"ט ז"ל בפסו' תאו' לבו נתת לו במז"ל הב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים שמשתעשע בדברם עמו וכענין את בנך את יחידך אשר אהבת וכו' ובודאי שקנתה והרויחה מעלה גדולה שהיה מדבר עמה המל' פה אל פה. וכענין ששמעתי מהחכם השלם הרי' חנניה ן' יקר נר"ו בפסו' מה אהבתי תורתך. שמעתי ממנו שאמ' החכם שיתרון הלומד מן המתפלל הוא כי הלומד המלך דובר עמו והמתפל' הוא דובר עם המלך ומבואר הוא כי הקורא בתורה היא מדברת עמו ומדריכתו בדרך ישרה ואומ' לו דיני הנהגתו באלהיו אמנם המתפלל הוא שואל מאת המלך שיתן לו צורכי ביתו וכל הצריך לו. ועכ"א מה אהבתי תורתך בעבור שכל היום שאני קורא בה היא מדברת עמי ומדריכתני בדרך ישרה וז"א היא שיחתי. וכן שמעתי על כי עדותיך שיחה לי. אמנם לע"ד יצחק א"ל כפי זה עם מז"ל בפסו' נפש עמל עמלה לו נפש עמל לו לא נאמר אלא עמלה לו מלמד שהתורה בעצמה עמלה לו ומבקשת מלפניו יתי שיגלה לו סתרי תורה ולז"א דוד מה אהבתי תורתך בעבור שכל היום היא מדברת בעדי ומלצת עלי לזכות ומבקשת מלפניך שתגלה לי סתרי תורה וז"א היא שיחתי. אמנם שמעתי דרך אחר יותר נכון והוא ע"ד שאז"ל בפסוק דדיך ירווך בכל עת למה נמשלה התורה לשדים לומר מה

השדים בכל יום ויום שיונק התינוק יערב לו יותר אף התורה כן והוא הפך מש"ה הוקר רגלך מבית רעך והוא המשל הדיוט שאו' ויינמי אדיזיאו אי גולירמיאש אה פוליאו לז"א כי היה אוהב התורה בכל עת ובכל רגע אפי' שכל היום וכל הלילה יהגה בה וז"א כל היום היא שיחתי. ועל דרך זה שמעתי בשם הרי"ט ז"ל בפסוק ונתתי משכני בתוככם שאומר ה"בה עם שאהיה תמיד מצוי עמכם אשר זה הוא סבת הגעילה לרוב ההתמדה ולרוב היותי דבק עמכם כמשל שאומרים מונגה קונבירשאשייון ראמו די מינושפרישיו עכ"ז ולא תגעל נפשי אתכם מרוב אהבתי אתכם בית ישראל ובזה הותר הקושי' שאחר שאמ' שיתן משכנו בתוכם פשי' שלא יגעל נפשו אותם. אף שאומרי' דרך אחרת לתרץ הקושיא והוא על דרך אני לדודי ועלי תשוקתו. כלומר מהראוי הוא שכיון שאני החלק בענין חלקי ה' והוא הכל קו היושר הוא שאני אשוב אליו כי כל דבר ישוב אל שרשו החלק אל הכל כענין כשזורקין החיצים והאבנים למעלה אל הארץ ישובו וכנר כשתכבה יעלה לשמים הלהבת באמצעות העשן ועכ"ז ראה גודל כחו ית' כי מתנהג עמי בהפך ועלי תשוקתו וז"א ונתתי משכני והוא השראת שכינתי ביניכם כמז"ל נתאוה הב"ה לעשות דירה בתחתונים ולא מפני זה תגעל נפשי אשר בקרבכם לכם ותצא מכם להדבק החלק שהוא הנשמה בכל שהיא שכינתי יען כי יותר טוב עומדת בכם עמלה בתורה ובמצות ואוכלת מפרי ידיה וכמו שמצינו בנפשו של משה שהיתה מתקשה לצאת ושני הדרכים כלם שוים וטובים וכפי דרכו ז"ל יאמר שאפילו הנפש הבהמית לא תגעל אתכם מרוב השתעשעותה בכם. וכמ"ש בספ' הזוהר בפסו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים בשרתו שאפילו נפשו הבהמית תתעדן בג"ע וכענין זה כתבתי במ"ש ז"ל לצדיק גמור אין עבירה בא לידו שנא' נפש כי תחטא בשגגה. ידוע הוא מ"ש ז"ל בספ' הזוהר כי הנשמה הטהורה טרם שיחטא האדם מסלקה הב"ה ממנו וכשהוא חוטא הוא בנפש הבהמית ועכ"א כי לצדיק גמור אין עבירה לא קטנה ולא גדולה בא לידו כי הב"ה בעזרתו כענין צופה רשע לצדיק אמנם מי שאין בו אלא נפש חוטא והוא הרשע שנא' נפש שהוא הרשע שיש לו הנפש הבהמית תחלת חטאו הוא בשגגה כמז"ל בפסו' הוי מושכי העון בתחלה כחוט של בוביא וכו' וז"א כי תחטא בשגגה אמנם אם נעלים הבדל שבין נפש לנשמה יאמר מי שהוא צדיק גמור שבאו לידו פעם ופעמים עבירות ועונות ולא חטא שוב אינו חוטא כמא' ז"ל בפסו' רגלי חסדיו ישמור לז"א כי כיון שעמד בנסיונו והשיג למדרג' היות צדיק גמור שוב אין עבירה לא קטנה ולא גדולה באה לידו ואם תבא לידו איזו עברה קטנה תהיה כשגגה היוצאה מלפני השליט. ובעל המאמ' דקדק זה מן הכפל דהיינו תחטא היינו בשגגה אלא שהכונה מי שכלו נפש שכלו נפשיי ולא נטה אל החומר

כי אם על צד ההכרח אל יעלה על דעתך שיחטא ואם יחטא חטא קטן כי אין צדיק בארץ וכו' יהיה בשוגג.
נחזור לענייננו כי לזה נזכר פה שם המלך אחשורוש בפי' שדבר עמה פה אל פה ואמ' לה מרוב אהבהו אותה הנה ביתו נתתי לך **ואותו תלו וכו'** עד הנה דברי יצחק. אמנם הם אמרו כי ענה המלך ויאמר לה למה שאמרת **כי איככה אוכל** אל תפחדי וז"א **ויאמר המלך אחשורוש** אל תראי מזה כי כל מה שחשב על ראשו נפל את ביתו נתתי לך **ואותו תלו על העץ** מי ישמע זה שלא יירא ויפחד מלפשוט ידו ביהודים. מה לעשות עוד להם ולא עשיתי.

פסוק ח

מעתה **ואתם** בעצמכם **כתבו על היהודים כטוב בעיניכם** בשמי וחתמו בטבעתי כי לפי ש**כתב אשר נכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב** ע"כ לא שלח להשיבם אלא גזר שיכתבו אחרות. וז"א **ויקראו סופרי המלך**.
אפשר שמרדכי לא שלח ספרים להמון העם כאשר שלח המן אבל נתחכם בספרי' האלו להניח הראשונות ועכ"ז תהיה תשועה גדולה לישראל. וזה שהמן כתב לכל שרי המדינות שיכריזו בכל מקו' אשר ידם מגעת להרוג לכל היהודים ולהמון העם כתב שיקומו על היהודים ויהרגום. ומרדכי כתב ואמר דעו לכם כי בעבור שאמ' המן שימשך למלך נזק גדול בהניח אתכם חיים במלכותו ע"כ כתב המלך לאבד לשונאי ישראל ועוד כי לא פירש למלך אי זה עם היה מבקש לאבד ולכן כאשר הוגד למלך שעל היהודים היתה כונתו אמר לו המלך איך עלה בלבו להורגם ולא השגיח שאסתר המלכה היתה מזרע היהודים וגם המלכה תכנס בכלל הדת כי סוף סוף יהודית היתה ואיך יתכן שיגזור המלך עליה ועל מולדתה להורגם. ולכן צוה כי ביום י"ג לחדש אדר שהוא יום המזומן להרוג אותם שכל השרים יעמדו עליהם להצילם.
וי"ל למה לא קבעו פורים ביום י"ג שאז היה עקר הנס וההצלה ויש לו' שאנו מחוייבים ללכת בדרכיו ית' והנה מצינו כשנטבעו המצריים בקשו מלאכי השרת לו' שירה אמר הב"ה מעשי ידי טבועים בים ואתם אומרים שירה הנה שלא יחפוץ ה' במפלתם של רשעים ולזה לא קבעו שמחה ביום מפלת האויבים כי אם ביום מנוחת ישראל כי לתכלית זה אנו שמחים.
נחזור למ"ש כי נוסח הכתב אשר שלח מרדכי אל שרי המדינות הנוסח ההוא שלח אל היהודים לפי שיעמדו על נפשם להנצל מאויביהם ולהנקם מהקמים עליהם ומהצרים אותם ולכן לא שלח כתב להמון העם לפי שיהיו בטוחים המון העם והצרים להצר

לישראי ולא ידעו כי כלתה אליהם הרעה מאת המלך. ועוד כתב להם בתוך הכתב שהכתב הזה מנגדת לכתב המן באופן האמור מבלי השיב את הספרים הראשונות. כי כתב אשר נכתב בשם המלך אין להשיב. אבל מה שכתב לגדולים היה שיתקיימו ספרי המן שיקומו הצרים לאבד ליהודים ובקומם לפרוץ הארץ יקומו השרים ועבדי המלך ויצילום ויניחו ליהודים לעשות בהם כרצונם באופן שיתקיימו הראשונות והאחרונות. ואז יתנו דת זה גלוי לכל העמים שידעו כי כן צוה המלך שיכתבו לכל השרים שיעזרו ליהודים ובזה אין ספק שינצלו ישראל מצרתם ביום ההוא זהו מה שעולה מגמגומי הפסוקים ומאמרי רז"ל תזל כטל אמרתם לעזרת הדרוש האמור.

אמנם יש מי שאמ' כי כתב מרדכי היה אומר המן קשר ומרד במלך שהמלך גזר שהיהודים ינקמו מאויביהם והוא כתב שהאויבים יהרגו ליהודים וע"כ נהרג הוא ובניו וזר הוא.

פסוק טו

ומרדכי יצא וכו' בא לספר שהב"ה ישלם לאוהביו גמולם כי בזכות שקרע מרדכי את בגדיו כאשר ידע כל אשר נעשה נתן לו שכרו שהלבישוהו **בלבוש מלכות תכלת וחור** שהם שני צבעים חלוקים כנראה שהיה לבוש משני בגדים בזכות שקרע מלבושו לשנים. וכנגד מה ששם שק ואפר על ראשו נתן לו השי"ת **עטרת זהב גדולה** שמונחת במקום שמניחים האפר כענין לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר. וכנגד הצעקה גדולה ומרה זכה **לתכריך בוץ**. כענין ומעטה תהלה תחת רוח נכאה'. וכנגד והעיר שושן נבוכה אמ' **והעיר שושן צהלה ושמחה**. ושאר הכתובים כבר פירשנום.

פסוק יז

ואמר **ורבים מעמי הארץ** כנגד מ"ש ושק ואפר יוצע לרבים. וענין היהידות היה שהם אמרו בלבבם אם ימיתונו נודה לדתם ונמיר דתינו ובזה נתנצל לכן בעת הישועה כל אותם הרבים שהיה בהם דעות זרות ונפסדות להיות כשאר עמי הארץ עתה היו מתיהדים ומאמינים בה' ובתורתו.

פרק ט

פסוק ב

נקהלו היהודים שבשושן וכמו כן נקהלו בשאר המדינות ובכפרים והפרזים וכלם כוונו שלא להצר ולשלוח יד אלא **במבקשי רעתם**. וכשידעו זה האומו' לא עמד איש בפניהם לא קטן ולא חשוב הרמוז במלת איש וכו'.

פסוק כה

ובבואה לפני המלך אמר וכולי אמר יצחק הכונה שהסכים פי המלך עם מה שכתבו בספר מרוב אהבת אסתר. ומפרשי המגילה אמרו **שאמר** חוזר למרדכי שכשבאה אסת' לפני המל' אמר מרדכי והתפלל לאל שזכות הכתוב בתורה כתוב זאת זכרון בספר וכו' יעמוד לה להצילה ממות. ואפ' לפרש כפי דרכם שתחזור מלת **אמר** לש"י והוא כי הק"בה **אמר עם הספר** כלו' הכתוב בתורתי אמחה את זכר עמלק וכו' יעמוד לה.

פרק י

פסוק א

וישם המלך אחשורוש מס על הארץ אמר זה עתה להורות ששם המס הזה לתהות בקנקני היושבים תחתיו אם הם כנגדו על הרגו את המן ובניו בעבור היהודים. ואין פוצה פה **כי מרדכי וכו'**

פסוק ג

אמ' **היהודי** להודיע כי בהיותו יהודי כשר עלה לגדולה.
וגדול ליהודים להדריכ' בדרך ישרה בע"כ.
ורצוי לרב אחיו ולא לכלם הפך האי צורבא מרבנן דרחמו ליה וכו'.
דורש וכו' לעמו דוקא ולא לו.
ודובר שלום לכל זרעו הפך כל אחי רש וכו' שאפי' לעניים היה מקדים שלום.